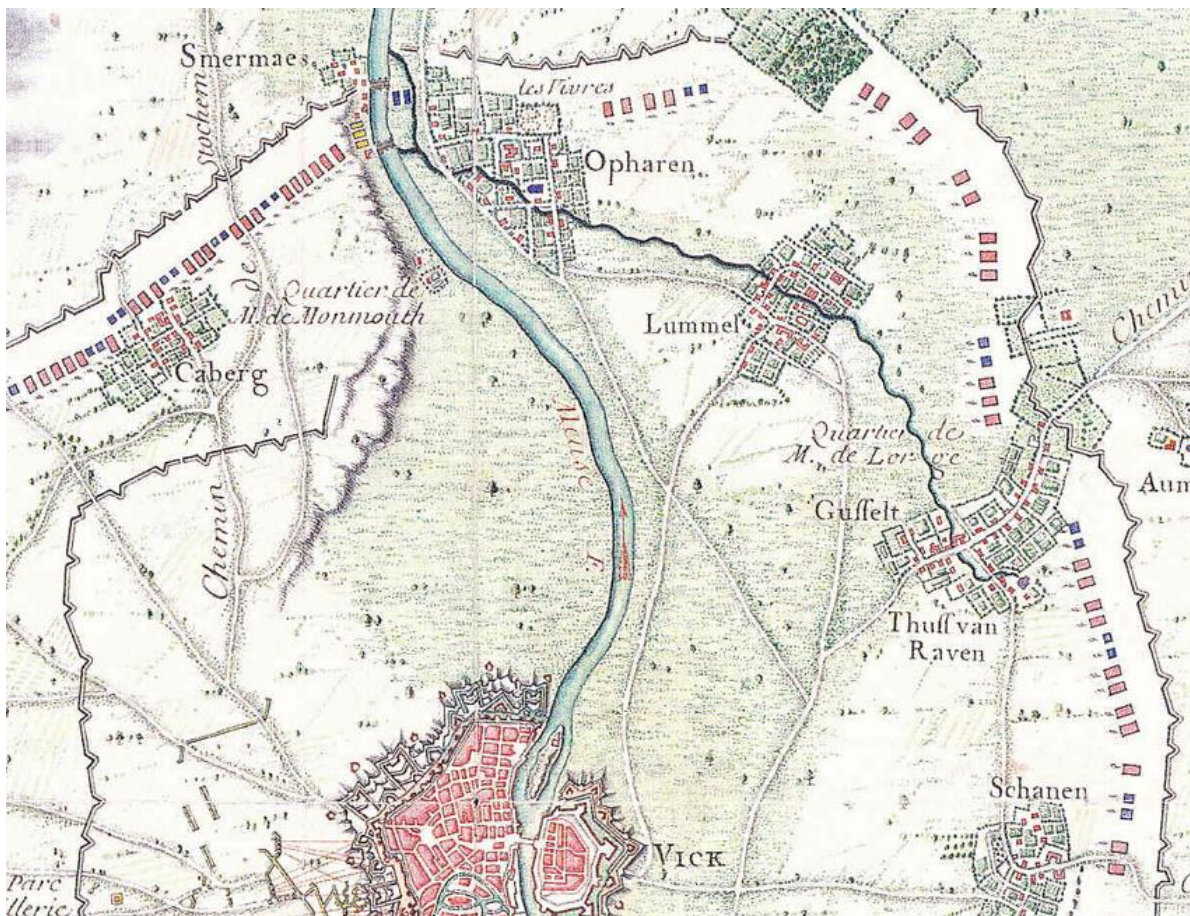

Beatrixhaven

Cultuurwaardenonderzoek
Deelrapport Archeologie

December 2010
Versie 0.2

Gemeente Maastricht

Colofon

Beatrixhaven
Cultuurwaardenonderzoek
Deelrapport Archeologie

Auteurs: J. Peeters en A.C. Mientjes (Gemeente Maastricht)
Datum: december 2010
Versie: definitieve versie

Afbeelding omslag: Uitsnede kaart uit 1673 (beleg van Maastricht door het Franse leger o.l.v. koning Lodewijk XIV).

Inhoudsopgave

1	Inleiding	5
2.	Werkwijze archeologisch bureauonderzoek	7
3.	Geologie, geomorfologie en bodem	8
	- De diepere ondergrond	8
	- Maasterrassen: het Terras van Geistingen	8
	- Holocene rivierlakte en hoogvoedlemen	10
	- Heugemse geul en Heugemse Overlaat	10
	- Kanjelbeek	12
	- Bodem	12
	- Bodemverstoringen en ophogingen	14
	- Archeologische relevantie	16
4.	Maastrichts Planologisch Erfgoed Regime	19
5.	Historische gegevens	17
6.	Archeologische waarden	24
	- Prehistorie	24
	- Romeinse tijd	25
	- Middeleeuwen en Nieuwe tijd	25
	- Beatrixhaven: een archeologische verwachting	25
7.	Literatuur	26
8.	Lijst van afbeeldingen en foto's	31

Bijlage 1

Catalogus van archeologische vindplaatsen

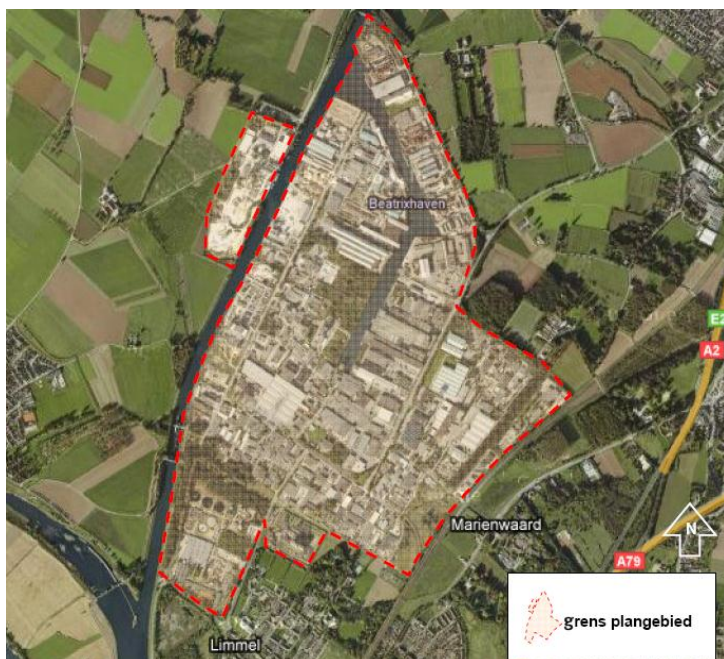
32

Bijlage 2

Archeologische waardenkaart

1 Inleiding

Dit deelrapport Archeologie is opgesteld ten behoeve van de implementatie van het Maastrichts planologisch erfgoedregime (MPE) in het bestemmingsplan Beatrixhaven. Het rapport heeft betrekking op het bodemarchief, en fungeert als motivering van de planologische bescherming van de archeologische zones zoals vermeld in het bestemmingsplan Beatrixhaven. Het rapport dient te worden geraadpleegd door een deskundige op het gebied van archeologie van de gemeente Maastricht bij beslissingen op stedenbouwkundig niveau, bij de behandeling van de omgevingsvergunning voor de activiteiten bouwen, aanleggen, en slopen, of het opheffen voor planologisch strijdig gebruik.

Figuur 1: Luchtfoto Beatrixhaven (bron: Google Maps, luchtfoto 2005).

Beatrixhaven is een bedrijventerrein c.q. industrieterrein in het noordoosten van de gemeente Maastricht, gelegen aan weerszijden van het Julianakanaal. Het is met circa 200 hectaren verreweg het grootste bedrijventerrein van Maastricht. Ten zuiden van de Beatrixhaven ligt de wijk Limmel. Aan de oostkant grenst het plangebied aan de spoorlijn Maastricht - Venlo met aan de overzijde van het spoor de wijk Nazareth. Parallel aan het spoor loopt de Meerssenerweg. In het noorden ligt Meerssenhoven met een aantal

landgoederen, waaronder Kasteel Vaeshartelt. Ten westen van Beatrixhaven, tussen het Julianakanaal en de Maas in, liggen de dorpen Borgharen en Itteren.

Het grootste deel van Beatrixhaven ligt ten oosten van het Julianakanaal. Het terrein van het bedrijf Ankersmid is als enige aan de westzijde van het Julianakanaal gevestigd. Vanuit het Julianakanaal loopt een zijarm vanuit het noorden naar het hart van het bedrijventerrein. De meeste bedrijven bevinden zich in de nabijheid van deze binnenhaven. Beatrixhaven, met name de kern, is bedoeld voor bedrijvigheid uit de zwaardere milieucategorieën (categorie 4 tot en met 6). Het plangebied wordt met name ontsloten door de waterweg Julianakanaal en de belangrijkste uitvalswegen, namelijk de Willem Alexanderweg in het zuiden en de Fregatweg in het noorden. De hoofdontsluitingstructuur wordt naast deze wegen gevormd door de Galjoenweg en de Ankerkade. Daarnaast beschikt Beatrixhaven over een railverbinding. Vanuit het oosten loopt de railverbinding aan de noordzijde van de Galjoenweg over het bedrijventerrein en splitst zich in het midden.

Beatrixhaven is grotendeels overbouwd en reeds ingericht. Bij het aanleggen van het industrieterrein werd het relatief laag gelegen gebied op veel plaatsen eerst opgehoogd met als doel wateroverlast te voorkomen. De huidige maaiveldhoogte in het plangebied ligt tussen circa 44,50 en 46,50 meter +NAP.

2 Werkwijze archeologisch bureauonderzoek

Dit deelrapport Archeologie behorende bij het bestemmingsplan Beatrixhaven is tot stand gekomen met behulp van de nauwkeurige bestudering van bekende archeologische waarden binnen het plangebied, literatuurstudie, en de raadpleging van andere relevante informatiebronnen. Archeologische vindplaatsen zijn onderzocht aan de hand van twee databases:

1. Het Wetenschappelijk Onderzoekskader (WOK) voor het gemeentelijk gebied van Maastricht, opgesteld in het kader van het A2-project in 2008.¹ De in deze database opgenomen bekende archeologische waarden worden gevisualiseerd in en beheerd binnen het gemeentelijke Geografische Informatie Systeem: Flexiweb (applicatie van Bentley Benelux bv).
2. Het landelijke Archeologisch Informatie Systeem (Archis II) van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE), waarin archeologische waarnemingen en monumenten (AMK-terreinen) zijn opgenomen.

Beide databases verschaffen een compleet beeld van alle tot nu bekende archeologische waarden binnen het gebied van het onderhavige bestemmingsplan. Tijdens de inventarisatie is de gemeentelijke database (Flexiweb) geactualiseerd en vergeleken met de landelijke database van Archis II. Waar nodig zijn correcties doorgevoerd, met name in het geval van foutieve coördinaten. Daarnaast is in aanvulling op beide databases ook de Cultuurhistorische waardenkaart van de Provincie Limburg geraadpleegd.

Voor de reconstructie van de landschappelijke setting is gebruik gemaakt van de geomorfologische kaart (Berg 1989; Berg en Cate 1987) en bodemkaart (Steur en Heijink 1991; Vleeshouwer en Damoiseaux 1990) en de daarbij behorende toelichtingen. Tevens is achtergrondliteratuur geraadpleegd inzake de geologische en morfologische ontwikkeling van de Maasvallei, en de sedimentologische en bodemkundige geschiedenis van rivier- en lössafzettingen in het gebied.

Tenslotte is informatie verzameld over verstoringen van de bodem, die de gaafheid en conservering van archeologische resten in de ondergrond ernstig hebben aangetast. Hierbij zijn bodemsaneringsgegevens bij de gemeente geraadpleegd en zijn ontgrondingsgegevens bij de Provincie Limburg opgevraagd.

¹ Quadflieg en Visser 2008.

3 Geologie, geomorfologie en bodem

Het fysieke landschap geeft bruikbare indicaties over de bewoningsgeschiedenis, het archeologische potentieel alsmede de mate van gaafheid en conservering van archeologische vindplaatsen. Daarom is in dit rapport een uitgebreide karakterisering van de geologie, geomorfologie en verschillende soorten bodems binnen het gebied van het bestemmingsplan Beatrixhaven opgenomen. In de volgende paragrafen wordt verduidelijkt hoe de ondergrond en het landschap in het bestemmingsplangebied in de loop der tijd is opgebouwd.

De diepere ondergrond

De diepere ondergrond bestaat uit de Formatie van Maastricht, die samengesteld is uit fijnkorrelige, zachte kalksteen met in de bovenste delen harde kalksteenbanken, die als mariene afzettingen tijdens het Boven-Krijt zijn gevormd (circa 99 tot 65 miljoen jaar geleden). In het daarop volgende geologische tijdvak, het Tertiair (circa 65 tot 2,5 miljoen jaar geleden), was het klimaat warm en vochtig, waardoor op grote schaal chemische verwerking van de kalksteen optrad. Mede door dit geologisch proces en de laterale erosie van de Maas heeft zich toen een uitgestrekte schiervlakte ontwikkeld. Vervolgens gedurende het Kwartair (circa 2,5 miljoen jaar geleden tot heden) hebben de Maas en andere rivieren en beken in Zuid-Limburg zich ingesneden in deze schiervlakte. De oude gesteentes vormen de basis van een grindpakket. Uit diverse onderzoeken ook in het kader van de Maaswerken blijkt dat de basis van dit grindpakket behoorlijke reliëfverschillen kan vertonen. Zo komen bij Borgharen inzakking- en oplossingstructuren in de onderliggende kalksteen voor.

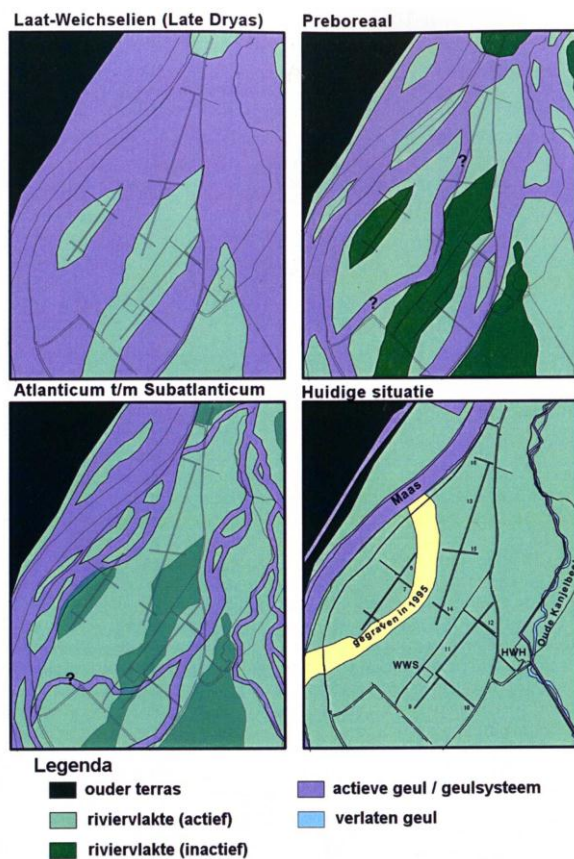
Maasterrassen: het Terras van Geistingen

Het Maasdal in Zuid-Limburg wordt gekenmerkt door een aaneenschakeling van rivierterrassen. Deze rivierterrassen zijn gevormd door sedimentatie en insnijding van de Maas tijdens de koude (glaciale) en warme (interglaciale) perioden van het Pleistoceen (circa 2,5 miljoen tot 11.500 jaar geleden) en Holoceen (11.500 jaar geleden tot heden). Tijdens de glaciale perioden (IJstijden) werden grove sedimenten (grind en zand) afgezet, terwijl in de interglacialen diepe erosie plaatsvond en de Maas zich in zijn oude bedding insneed. Als gevolg van de combinatie van tektonische opheffing van de Ardennen (en Zuid-

Limburg), de afzetting van riviersedimenten en de periodieke insnijdingen van de Maas is een groot aantal rivierterrassen ontstaan. De hoogstgelegen terrassen zijn het oudst, terwijl de laagste terrassen vlak bij de Maas het jongst zijn. Hoewel de Beatrixhaven grotendeels bebouwd is en als gevolg op de geomorfologische kaart als ongekarteerd gebied aangegeven, is duidelijk dat het zich volledig op het Terras van Geistingen bevindt. Dit Maasterras bestaat uit grind en zandpakketten en is gevormd tijdens het laatste koude stadiaal van het Weichselien, het Jonge Dryas (circa 12.500 – 11.500 jaar geleden). Volgens de geomorfologische kaart wordt het Terras van Geistingen gerekend tot een rivierdalbodem, relatief hooggelegen (eenheid: 2T5). De gemiddelde hoogte van de top van het Terras van Geistingen in het plangebied is circa 42 m +NAP. Desalniettemin kent het plangebied enig reliëf vanwege geulinsnijdingen, grindeilanden en restanten van terrasruggen. De oude Maasgeulen en ruggen hebben voornamelijk een noord-zuid oriëntatie. Het lijkt dat de verschillende geulen in het Preboreaal en Boreaal (circa 11.500 – 9.200 jaar geleden) grotendeels zijn verland toen de meanderende Maas zich dieper in het Terras van Geistingen insneed. Wel dient er met nadruk op gewezen te worden dat de actieve Maasgeulen in het Vroege Holoceen er voor gezorgd hebben dat het gebied van de Beatrixhaven grotendeels uit komgronden en oeverafzettingen bestaat, waarvan de laatste goed bewoonbaar waren sinds het Midden- en Laat-Neolithicum. Tenslotte is het Terras van Geistingen, anders dan de oudere Maasterrassen, niet afgedekt door löss. De afzettingen op dit terras bestaan uit riviersedimenten uit het Laat-Pleistoceen en Holoceen.

Figuur 2: Uitsnede geomorfologische kaart Alterra (bron: Archis II). In grijs bebouwde, niet gekarteerde delen.

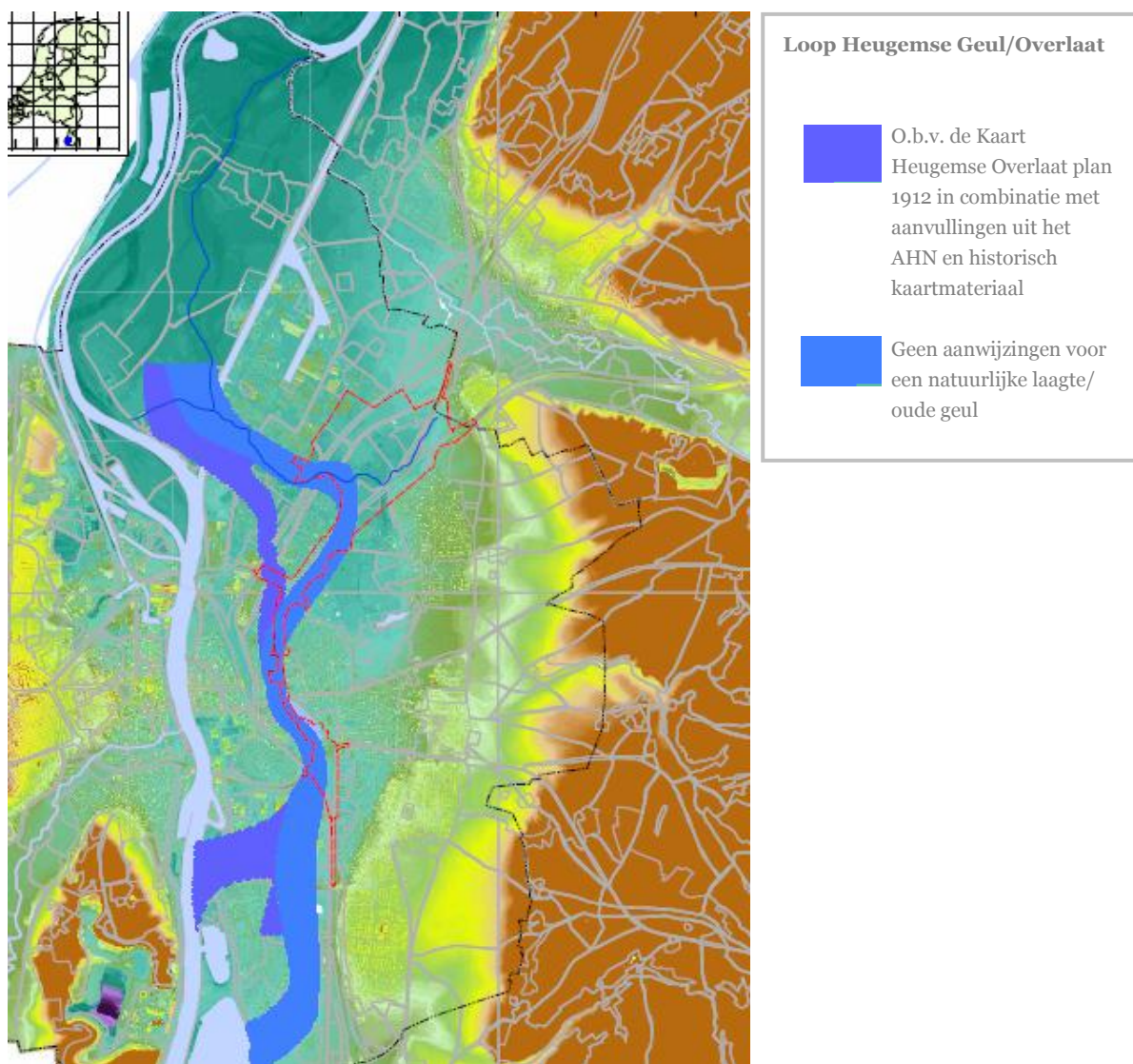
Figuur 3: Actieve geulen/geulsystemen omgeving Borgharen (bron: Van de Graaf en Kramer 2005b; pagina 147, figuur 8.13).

Holocene rivierlakte en hoogvloedleem

In het Holoceen werd de Maas weer een meanderende rivier en begon zich in te snijden. In deze periode vervoerde de Maas vooral fijnkorrelig sediment dat bij hoogwaterstanden en overstromingen op het Terras van Geistingen werd afgezet in de vorm van verschillende leempakketten (hoogvloedleem) en verder als een zeer smalle rivierlakte direct langs de huidige rivier. Deze afzettingen omvatten verspoelde löss naast klei en fijnkorrelig zand.

Heugemse geul en Heugemse Overlaat

Enkele geulen die aan het einde van de laatste ijstijd actief waren, verdiepten zich in het Preboreaal en Boreaal (circa 10.000 - 8.000 jaar geleden), terwijl andere geulen verlandden. Via de geul(en) is geërodeerde löss getransporteerd en afgezet in de omgeving. Ten zuiden van het plangebied tekent zich in het landschap een laagte af: de restanten van een geul, die nog lang ná het einde van de laatste ijstijd actief lijkt te zijn geweest. Palynologisch onderzoek door middel van boringen heeft aangetoond dat de basis van deze voormalige geul dateert uit het Jonge Dryas (circa 12.500 – 11.500 jaar geleden). De bedding bestaat uit grof grind. Deze geul, sinds recentere tijden bekend als de Heugemse geul, liep ook door het zuidelijk deel van Beatrixhaven. Ze lijkt nog actief te zijn geweest tot 8.000 voor Chr. en mogelijk zelfs tot circa 7.000 voor Chr.

Figuur 4: Reconstructie van Heugemse geul en Heugemse Overlaat (bron: WOK A2, bijlagen 3-9).

Gedeelten van de laagte van de Heugemse geul is in historische tijden gebruikt als overlaat, die overtollig water van de Maas tijdens de wintermaanden transporteerde waardoor overstromingen van Heugem en de Maastrichtse binnenstad voorkomen konden worden. Om de overlaat beter beheersbaar te maken is in 1922-1923 een kanaal achter Villa Wyckerveld gegraven, dat bij hoogwater de functie van de overlaat kon overnemen. Vervolgens is in de crisisjaren tussen 1932 en 1934 dit overlaatkanaal weer gedempt mede in het kader van de werkverschaffing. De aanleg van het Julianakanaal (1925-1936) tussen Borgharen en Maasbracht had de afvoercapaciteit van de Maas dusdanig vergroot dat de Heugemse Overlaat overbodig was geworden. Uit het kaartbeeld van de Heugemse Overlaat van 1912 valt niet op te maken welke delen van de overlaat van natuurlijke oorsprong waren en waar het om waterstaatkundige ingrepen gaat. In het kader van het opstellen van het

Wetenschappelijk Onderzoekskader voor de A2 (WOK) heeft Vestigia landschappelijke aanwijzingen voor de aanwezigheid van natuurlijke laagtes of geulen gecombineerd met landgebruik en de maaiveldhoogte met behulp van het Actueel Hoogtebestand Nederland (afgekort: AHN). Deze kaartbewerkingen hebben geleid tot een aangepast kaartbeeld met de vermoedelijke loop van de Heugemse geul. De westelijke van twee 'geulen' rond het 'eiland' bij Limmel is nog niet in boringen aangetoond. Op bijlagen 3-9 van het WOK is dit traject daarom met enige voorzichtigheid geprojecteerd (zie figuur 4.). Bij het eiland van Limmel kan het om een grindrug in het Terras van Geistingen gaan. Het is aannemelijk dat de Heugemse geul een voortzetting vindt in de vier verschillende geulsystemen van de Maas, welke bij Borgharen vastgesteld zijn. Een verschil met Borgharen is dat zich bij de Heugemse geul moerassige gebieden hebben kunnen ontwikkelen. In Borgharen is broek- en veenvorming alleen in het dal van de Kanjelbeek opgetreden.

Kanjelbeek

De Kanjelbeek ontspringt ten westen van Rothem, tussen Maastricht en Meerssen. De bovenloop bevindt zich in de landgoederenzone, vervolgens stroomt de beek door de bebouwde kom van Limmel en via het zuiden van plangebied naar het Julianakanaal. Net onder het Julianakanaal door, splitst de Kanjel zich in de Oude Kanjel - die door Itteren stroomt en uitmondt in de Geul (een paar honderd meter voordat de Geul uitmondt in de Maas) - en de Nieuwe Kanjel, die de bebouwde kom van Borgharen aan de zuidzijde raakt en vervolgens uitmondt in de Maas. De huidige Kanjel wordt gevoed met inlaatwater uit de Geul benedenstrooms van waar de Geul en de Kleine Geul samenkomen en verder door inlaatwater uit het Julianakanaal bij Borgharen. De beek is tegenwoordig genormaliseerd, maar er is nog veel onbekend over de Laat-Pleistocene en Holocene natuurlijke loop. Het dal van de Kanjelbeek was vroeger waarschijnlijk breder en maakte deel uit van een vlechtend systeem. Misschien bestond er een verbinding tussen de oostelijke tak van de Heugemse geul en de middenloop van de Kanjelbeek nabij Wiegershof. Ook is het mogelijk dat de Kanjelbeek oorspronkelijk in één van de Maasgeulen uitmondde en later, nadat deze Maasgeul geen directe verbinding meer met de hoofdgeul had en grotendeels opgevuld was, daarin bleef stromen.

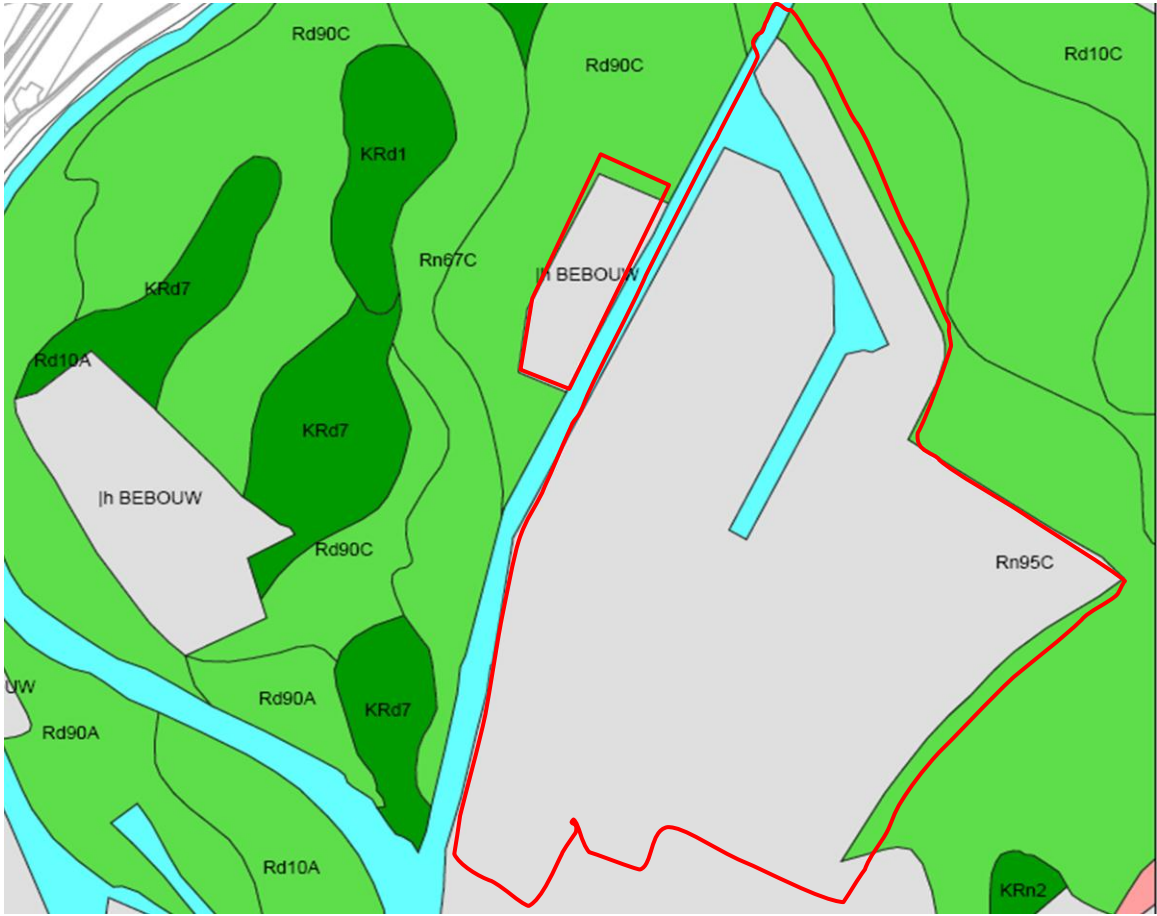
Bodem

Vanaf het moment dat het Terras van Geistingen buiten het bereik van de Maas kwam te liggen kon bodemvorming optreden. Vanwege de ligging in bebouwd gebied is het gehele gebied van het bestemmingsplan Beatrixhaven echter als 'niet gekarteerd' weergegeven op

de bodemkaart. Op basis van geomorfologische overeenkomsten met gekarteerde gebieden in de directe omgeving (zoals Borgharen en het gebied ten oosten van de Beatrixhaven) worden in het gehele plangebied kalkloze poldervaaggronden, zware zavel en lichte klei verwacht (eenheid: Rn95Cm). Poldervaaggronden worden gekarakteriseerd door een donker grijsbruine humushoudende bovengrond met hieronder grijsbruine humusarme lagen met roest. Binnen het plangebied kunnen poldervaaggronden geassocieerd worden met zowel het dal van en de afzettingen door de Geul als afzettingen door de Maas . Daarnaast komt op die plekken waar de Geul in het Maasdal uitmondt tussen 40 en 120 centimeter oude rivierklei in de ondergrond voor (toevoeging ... m). De oude rivierklei dateert vermoedelijk uit het Laat-Pleistoceen of het Vroeg-Holoceen en is ten minste 4.000 jaar langer aan bodemvorming onderhevig geweest dan de jonge rivierklei, die overwegend tijdens de Romeinse tijd of later is afgezet. De oude rivierkleigronden liggen als koppen en ruggen te midden van de jonge rivierkleigronden en zijn daardoor in het veld veelal goed te herkennen. De sedimenten van oude rivierkleigronden hebben als oorsprongsgebied de Ardennen en de Eifel. Ze bestaat daarom uit minder siltig materiaal dan de jonge rivierklei. In het plangebied varieert de oude rivierklei waarschijnlijk van grofzandige, soms grindhoudende zavel tot matig zware klei, en is altijd sterk roestig en bevat vrij veel mangaanvlekken en –concreties. Het karakteristieke bodemprofiel van poldervaaggronden is weergegeven in onderstaande tabel.

Diepte in cm (onder maaiveld)	Omschrijving	Kleur	Horizont	Code
0-25	matig humeuze kalkloze lichte klei	donker grijsbruin	bouwvoor	Ap
25-40	kalkloze lichte klei met iets roest	grijsbruin	moedermateriaal	C11g
40-80	kalkloze lichte klei met roestvlekken, enkele steentjes	grijsbruin	moedermateriaal	C12g
80-120	kalkloze zware klei met zeer veel roest en mangaanvlekken	grijsbruin	moedermateriaal	D1g

Tabel 1: Typisch bodemprofiel van poldervaaggrond, eenheid Rn95Cm.

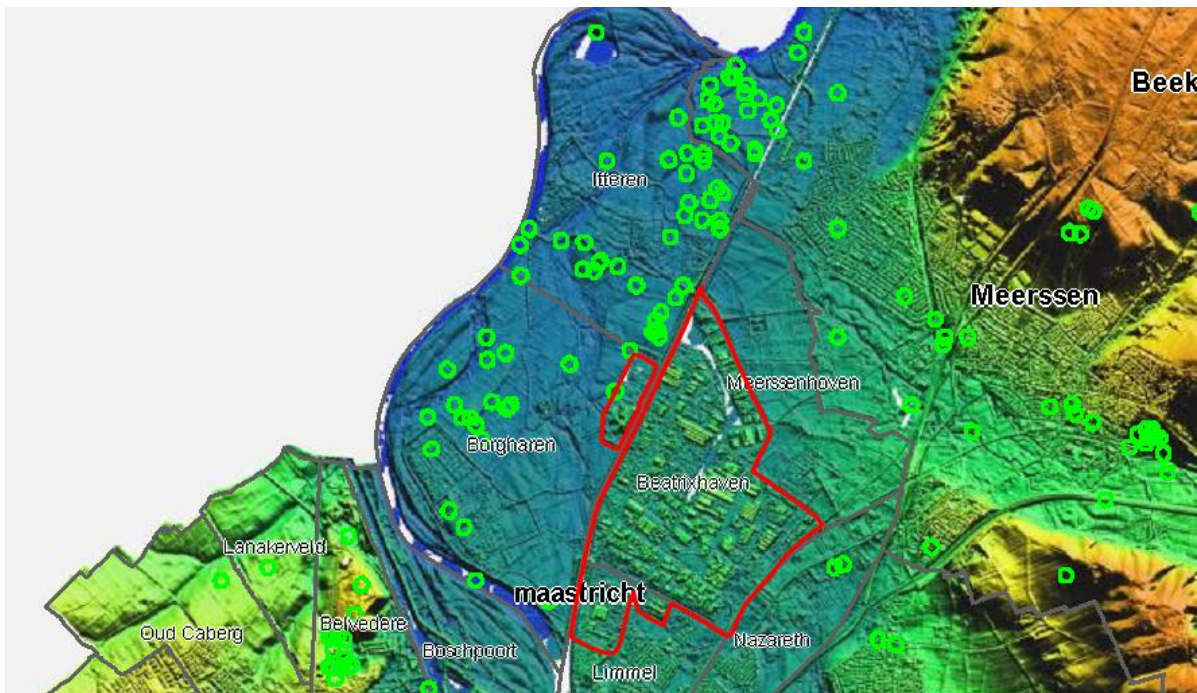

Figuur 5: Uitsnede bodemkaart Alterra (bron: Archis II). In grijs ongekarteerde bebouwingszone.

Bodemverstoringen en ophogingen

Het plangebied behoort tot het winterbed van de Maas en is in vroegere tijden als broekland gekarakteriseerd. Vanwege de natte condities is bij de aanleg van het bedrijven- en industrieterrein van de Beatrixhaven het gebied grotendeels met puin en Maasslib opgehoogd. De dikte van het ophogingspakket is onbekend, en kan ook binnen het plangebied variëren. De huidige maaiveldhoogte in het plangebied ligt tussen circa 44,50 en 46,50 meter +NAP. Zoals aangegeven ligt de top van het grindrijke Terras van Geistingen in deze vlakte op een gemiddelde diepte van circa 42 meter +NAP. Op een groot gedeelte van het bedrijventerrein Beatrixhaven is sprake van vervuilde bodem, onder andere veroorzaakt doordat delen van het bedrijventerrein zijn opgehoogd met vervuilde Maasslib.

Binnen het industriegebied Beatrixhaven heeft in het verleden het nodige grondverzet plaatsgevonden vanwege infrastructurele werken de bouw van bedrijfs- en industriecomplexen. Op het industrieterrein liggen onder meer verschillende vijvers als opvangbekkens voor afstromend regenwater. De bedrijfskavels zijn - met name in het middengedeelte - nagenoeg volledig bebouwd. Dit geldt in mindere mate voor de bedrijfskavels tussen het Julianakanaal en de Ankerkade en de bedrijfskavels tussen de haven en de Ankerkade. Op deze kavels is de bebouwingsdichtheid aanmerkelijk lager. Dit hangt samen met het gegeven dat buitenopslag en -overslag een belangrijk aandeel vormt van de bedrijfsvoering. Ook is op het bedrijventerrein - en dan met name ten oosten van de binnenhaven - nog sprake van onbebouwde en ongebruikte bedrijfsgrond: de zogenaamde restruimte. Deze gronden zijn (vooralsnog) niet in gebruik genomen voor bedrijfsactiviteiten en geven het plangebied een groen karakter. Door de ophoging die voorafging aan de aanleg van het industrieterrein, in combinatie met vaak ondiepe funderingsdiepten en kelderloze gebouwen, zullen bodemverstoringen binnen het plangebied veelal niet reiken tot in de archeologisch relevante bodemlagen. Het archeologisch bodemarchief kan binnen het plangebied in potentie goed bewaard zijn gebleven. Bijvoorbeeld volgens een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd door BAAC bv in het oostelijk deel van het plangebied, tussen de lijn Schoenerweg/Galjoenweg en het spoor, zijn in dat deel van plangebied zeker geen grootschalige bodemverstoringen aanwezig (Nales et al. 2005; kaartbijlage 8).

Figuur 6: Uitsnede Algemene Hoogtekaart Nederland (AHN). De groene cirkels zijn archeologische vindplaatsen met 50-meter zone.

Archeologische relevantie

De geomorfologische en bodemkundige kenmerken van het gebied van het bestemmingsplan Beatrixhaven kunnen een indicatie geven van de locaties waar archeologische vindplaatsen verwacht kunnen worden. Toen de Maas zich insneed in de afzettingen van het Terras van Geistingen wordt het gebied van de Beatrixhaven beter bewoonbaar omdat vanaf dat moment overstromingen minder frequent worden. Dit proces van insnijding door de Maas heeft plaatsgevonden vanaf het Vroege Holoceen. Op basis van deze informatie is het niet waarschijnlijk dat archeologische vindplaatsen uit het Midden- en Laat-Paleolithicum aanwezig zijn in het plangebied. In aanvulling hierop kan ook opgemerkt worden dat mogelijke Paleolithische vindplaatsen ernstig verstoord of geheel verdwenen zijn omdat oudere afzettingen en bodems in het gebied volledig geërodeerd zijn tijdens het laatste koude stadiaal van het Weichselien, het Jonge Dryas (circa 12.500 – 11.500 jaar geleden). Lokaal kan op het Terras van Geistingen (hoogvloed)leem aanwezig zijn dat werd afgezet in de perioden dat de Maas nog buiten haar oevers trad. Mesolithische sites van (zeer) tijdelijke aard kunnen aangetroffen worden. In het Mesolithicum lijkt de Heugemergeul nog actief te zijn geweest. Tussen circa 4.000 en 1.000 voor Chr. (Midden-Neolithicum tot en met Bronstijd) zal het plangebied al grotendeels begaanbaar zijn geweest, maar kwamen nog moerassen voor. De oudere restgeul(en) in het plangebied bestond(en) tot in de Romeinse tijd nog altijd ten dele uit ondiep open water, of waren in elk geval drassig. De precieze loop van de geulen binnen het plangebied is nog onduidelijk. De Heugemse Overlaat, als waterstaatkundig verschijnsel, en de Heugemse stroomgeul, als belangrijk landschapselement, zijn van invloed op de aan- of afwezigheid van archeologische resten zowel in termen van bewoningsmogelijkheden in het verleden als de mate van conservering van archeologische vindplaatsen. Het hoger gelegen 'eiland' in het Terras van Geistingen bij Limmel is in dit verband ook van bijzondere betekenis. Het lijkt dat de stroomgeul zich hier splitst en achter het eiland weer samenkomt in de hoofdgeul. Op deze locatie zijn archeologische resten uit het Neolithicum aangetroffen en zoals het lijkt ook uit latere perioden. De kennis over vergraven zones door waterstaatkundige ingrepen is eveneens belangrijk, omdat deze inzicht kan verschaffen over de oorspronkelijke loop van natuurlijke Maasgeul(en). In het zuiden van het bestemmingsplangebied stroomt de Kanjelbeek. Het is onduidelijk vanaf welke periode deze beek in de laagte van de voormalige geul kwam te liggen. Daarnaast verdient de relatie tussen archeologische vindplaatsen uit verschillende perioden en de Kanjelbeek de nodige aandacht. Tenslotte dient vermeld te worden dat het onduidelijk is waar de archeologisch relevante bodemlagen nog intact zijn,

aangezien de oorspronkelijke bodem op veel plaatsen in het plangebied is opgehoogd in verband met de aanleg van de Beatrixhaven.

4 Maastrichts Planologisch Erfgoedregime

Het gemeentelijke beleid voor het culturele erfgoed is recentelijk vastgelegd in het Maastrichts Planologisch Erfgoedregime, waarin de kaders worden geboden voor het huidige en toekomstige archeologie- en monumentenbeleid van Maastricht. Het uitgangspunt voor het archeologiebeleid is de toepassing van kwantitatieve normen voor behoud 'in situ' en 'ex situ'.

Binnen het vigerende gemeentelijk beleid ten aanzien van archeologische waarden wordt een indeling in drie zones gehanteerd en gerelateerd hieraan verschillende kwantitatieve ondergrenzen voor behoud *in situ* (conform het Verdrag van Valletta (Malta) en de Wet op de Archeologische Monumentenzorg (Wamz)) en de verplichting voor verkennend, karterend, waarderend en/of preventief archeologisch onderzoek in de vorm van definitieve opgravingen. Specifiek zijn deze kwantitatieve ondergrenzen: (1) zone A – zogenaamde 'zero-tolerance-zone'; (2) zone B – geen archeologisch onderzoek bij ingrepen kleiner dan 250 m²; (3) zone C – geen onderzoek bij ingrepen kleiner dan 2.500 m². Onderzoek naar de Maastrichtse situatie wijst uit dat de toepassing van dergelijke kwantitatieve ondergrenzen voor archeologische verplichtingen ertoe leidt dat slechts 10% van het totaal aantal vergunningen onderzoeksplichtig is en dat dan toch 85% van het te verstoren oppervlak onderzocht wordt. Dit toont aan dat het vigerende gemeentelijke beleid ten aanzien van archeologische waarden weloverwogen tot stand is gekomen, waarbij rekening is gehouden met zowel het wetenschappelijk belang, de maatschappelijke acceptatie als bestuurlijke verantwoordelijkheden in het kader van de omgang met archeologische waarden. Op het bestemmingsplan Beatrixhaven zijn de regels behoorde bij zone A en zone C van toepassing.

Zone A:

Binnen zone A is preventief archeologisch onderzoek verplicht, indien er graafwerkzaamheden plaatsvinden dieper dan 40 centimeter onder het huidige maaiveld. Binnen deze 'zero-tolerance-zone' zijn alle bodemingrepen onderzoeksplicht. De enig toegestane uitzondering betreft zones binnen het plangebied, waarvoor is vastgesteld dat de

archeologisch waardevolle ondergrond volledig is verstoord bij het in werking treden van het onderhavige bestemmingsplan. Zone A is gelegen binnen een diameter van 50 meter rondom archeologische vindplaatsen, AMK-terreinen van 'zeer hoge archeologische waarde' en historische relictten.

Zone C:

Binnen zone C is preventief archeologisch onderzoek verplicht, indien er graafwerkzaamheden plaatsvinden dieper dan 40 centimeter onder het huidige maaiveld en de ingreep gelijk is aan of groter dan 2.500 m². Zone C betreft gebieden die buiten een straal van 50 meter rond archeologische vindplaatsen vallen, en buiten AMK-terreinen van 'zeer hoge archeologische waarde' alsmede historische dorpskernen en historische relictten.

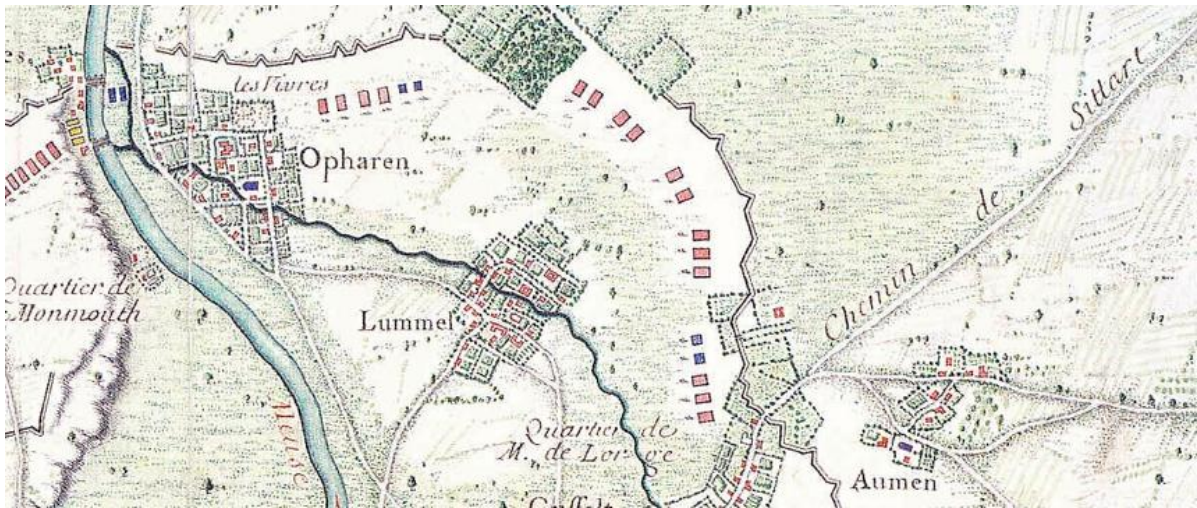
Aan het einde van dit deelrapport Archeologie is een catalogus toegevoegd van alle bekende archeologische vindplaatsen binnen het plangebied zoals die bekend zijn bij de gemeente Maastricht (taakgroep Cultureel Erfgoed) en in de landelijke database Archis II bij het in werkingtreden van het onderhavige bestemmingsplan.

5 Historische gegevens

In deze paragraaf wordt beschreven welke historische gegevens we hebben over het menselijk gebruik van het landschap in het gebied van het bestemmingsplan Beatrixhaven. Deze gegevens worden herleid van oude kaarten en uit geschriften.

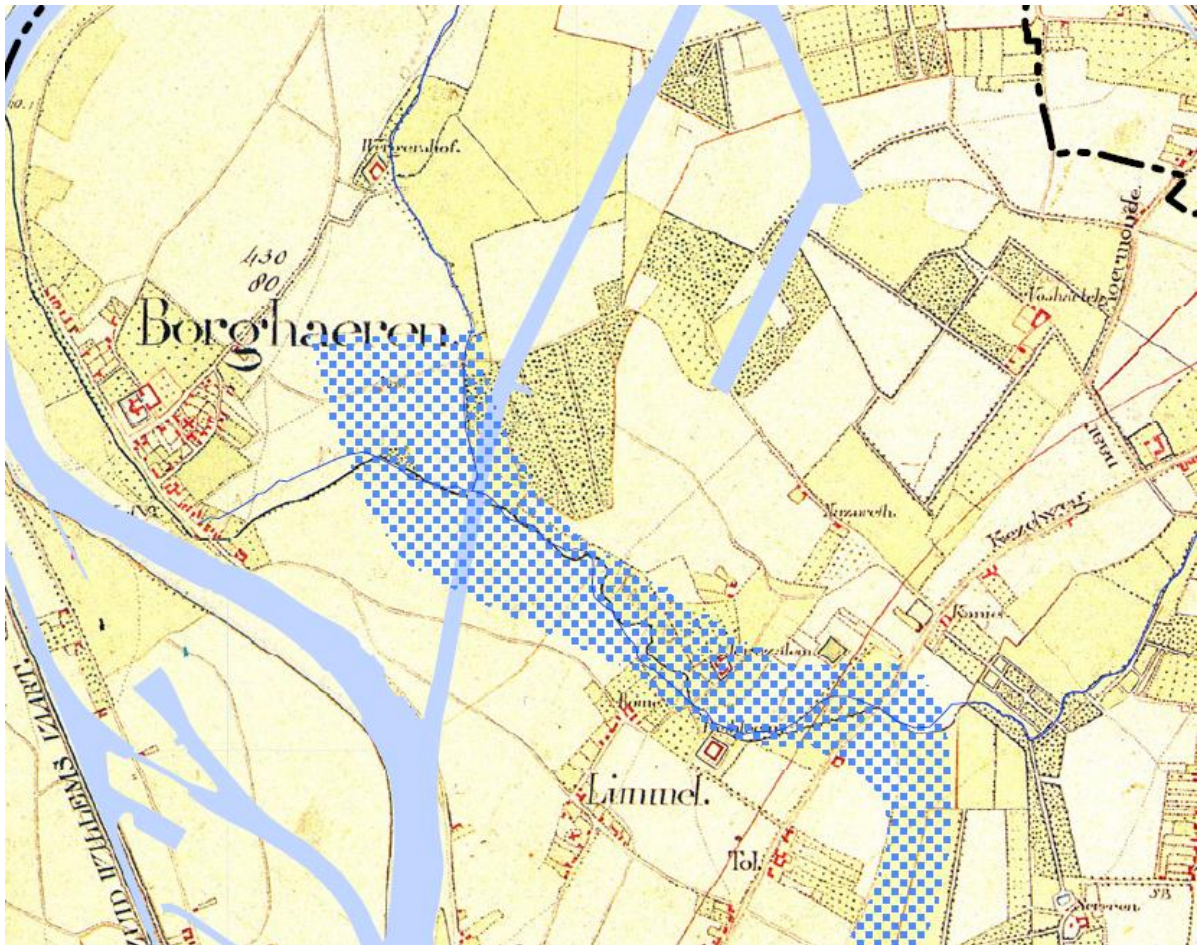
Figuur 7: De kaart van Visscher uit 1632 is een van de oudste kaarten waarop het plangebied is aangegeven.

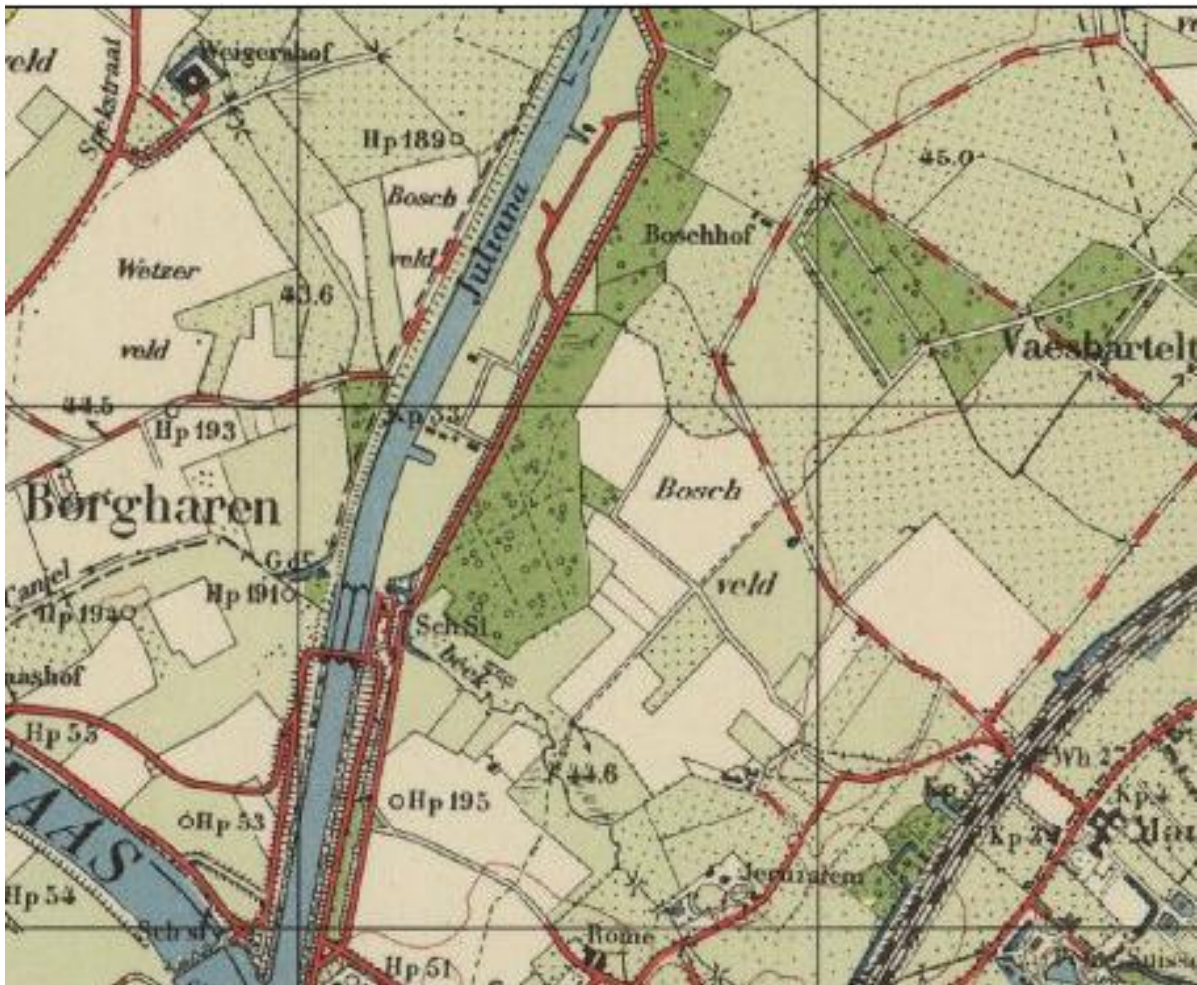
Figuur 8: uitsnede van kaart uit 1673.

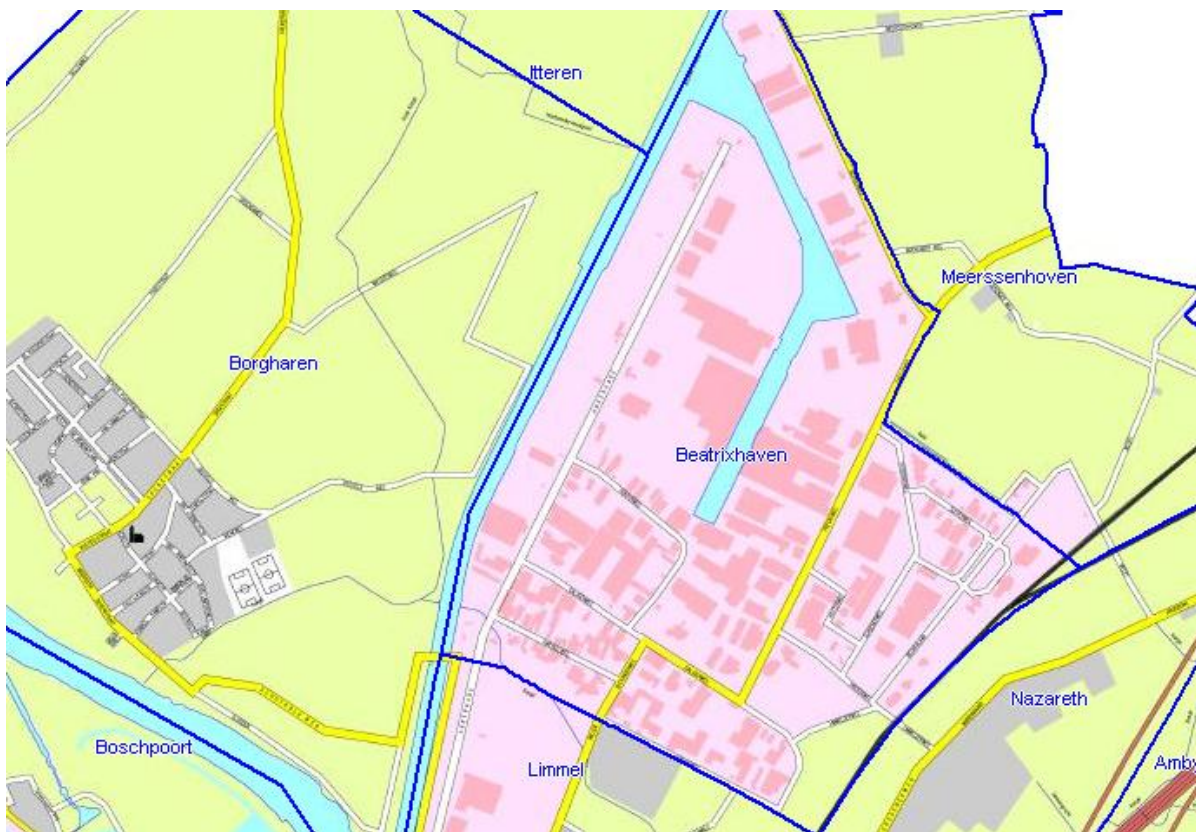
Figuur 9: Uitsnede van Tranchotkaart (1803-1820).

Figuur 10: Topografische en Militaire kaart van het Koninkrijk der Nederlanden 1837-1844 (basis) met daaroverheen geprojecteerd in lichtblauw de huidige loop van de Maas en de kanalen en in blauw gepointileerd de Heugemse geul op basis van het onderzoek in het kader van het WOK. In donker blauw is de huidige loop van de Kanjelbeek aangegeven.

Figuur 11: Kadasterkaart uit 1954.

Figuur 12: Huidige topografie van het gebied van het bestemmingsplan Beatrixhaven.

Uit het historische kaartmateriaal in combinatie met schriftelijke bronnen blijkt dat het plangebied gedurende het grootste deel van de Nieuwe en Nieuwste tijd onbebouwd was en een landbouwfunctie had. Hieruit kan echter niet geconcludeerd worden dat hier zich geen waardevolle cultuurhistorische en mogelijk archeologische landschappen bevinden uit deze twee postmiddeleeuwse perioden. Bijvoorbeeld uit de Tranchotkaart blijkt dat binnen de Beatrixhaven het Haren Bosch lag dat waarschijnlijk voor verschillende doeleinden gebruikt werd door de bewoners van Borgharen (zie figuur 9). Dit bos is ook afgebeeld op de kaart van het beleg van Maastricht in 1673 door het Franse leger onder leiding van Koning Lodewijk XIV, de zogenaamde Zonnekoning (zie figuur 8). Daarnaast duiden historische kaarten op de aanwezigheid van een circumvallatielinie door het plangebied tijdens het bovengenoemde beleg van Maastricht door de Fransen alsmede het eerdere beleg van 1632 door Frederik Hendrik, Prins van Oranje (zie figuur 7). De circumvallatielinie moest er voor zorgen dat het garnizoen in Maastricht niet kon uitvallen en tevens om te voorkomen dat de stad van buiten werd ontzet. Archeologische bewijzen voor de aanwezigheid van deze tijdelijke, vaak in aarde vervaardigde fortificaties ontbreken nog in het plangebied.

De stedelijke en industriële ontwikkeling van het gebied nam echter pas zijn aanvang aan het begin van de 20e eeuw toen het Julianakanaal werd aan gelegd (1925-1936). Het

kanaal is vernoemd naar Prinses Juliana, de latere koningin der Nederlanden, die in 1925 bij Limmel de eerste schop in de grond stak voor de aanleg van het kanaal. Het Julianakanaal begint bij de stuw van Borgharen en eindigt circa 36 kilometer ten noorden van Maasbracht weer in de Maas. Het grootste deel van de scheepvaart vanuit en naar België gaat door het Julianakanaal. Het bedrijven- en industrieterrein van de Beatrixhaven is sinds de jaren 50 van de vorige eeuw aangelegd bij het Julianakanaal, waarbij ook een havenvoorziening is gecreëerd.

6 Archeologische waarden

In deze paragraaf wordt een korte beschrijving gegeven van relevante archeologische vindplaatsen binnen en nabij het gebied van het bestemmingsplan Beatrixhaven zoals aangegeven op de archeologische waarden-, beheers- en sturingskaart. Vindplaatsen worden vermeld met het Archis II waarnemingsnummer (landelijke database) en/of de WOK-code (dossiers bij de taakgroep Cultureel Erfgoed van de gemeente Maastricht). Het merendeel van de archeologische vindplaatsen ligt buiten het plangebied, mede als gevolg van het feit dat bij de aanleg van de Beatrixhaven sinds de jaren 50 van de vorige eeuw geen regulier archeologisch onderzoek heeft plaatsgevonden.

Prehistorie

Het merendeel van de archeologische vindplaatsen uit de Prehistorie liggen aan de westkant van het plangebied. Hieronder vallen onder meer een aantal spectaculaire vondsten uit de bedding van de Maas zoals een bronzen lans- of speerpunt uit de Midden-Bronstijd of Late-Bronstijd [Archis II waarnemingsnummer 35319]. Daarnaast zijn er uit de landelijke omgeving rondom Borgharen en Itteren een aantal archeologische vindplaatsen bekend met vuurstenen werktuigen uit het Paleolithicum tot en met Neolithicum en met aardewerkfragmenten, die gedateerd kunnen worden in het Neolithicum tot en met de IJzertijd [Archis II waarnemingsnummers 47883, 130553, 130722, 130723 en 130725]. Aan de oostkant van het plangebied zijn met name het Inventariserend Veldonderzoek uitgevoerd door RAAP Archeologisch Adviesbureau bv in 2007 en het proefsleuvenonderzoek van Archol bv uitgevoerd in 2008 in hetzelfde gebied van belang (Dijk 2007; Meurkens et al. 2009) [Archis II waarnemingsnummers 409195, 409198, 414831 en 425169]. Naast vele vondsten uit de Romeinse tijd en latere perioden hebben deze archeologische onderzoeken vuurstenen artefacten en aardewerkfragmenten uit het Paleolithicum tot en met de IJzertijd opgeleverd. Het proefsleuvenonderzoek heeft tevens een aantal (afval)kuilen en paalkuilen van een vierkant gebouw behorende bij een landelijke nederzetting uit de Vroege en Midden-IJzertijd aangetroffen. Een ander nog niet officieel gepubliceerd proefsleuvenonderzoek op het moment van het opstellen van het onderhavige deelrapport Archeologie in het plangebied P+R Maastricht Noord, dat tegen de oostgrens van het plangebied ligt ter hoogte van de Limmelderweg, heeft een vuursteenconcentratie uit het Mesolithicum en een vijftiental grondsporen opgeleverd, waarvan vier paalkuilen mogelijk de resten zijn van een spieker uit de Midden-Bronstijd (Hazen 2011) [Archis II

vondstmeldingsnummer 416705]. Tevens blijkt uit deze archeologische onderzoeken dat het gebied direct ten oosten van het bestemmingsplan Beatrixhaven landschappelijk gekenmerkt wordt door een steilrand langs het Terras van Mechelen aan de Maas (gevormd tijdens het Vroeg- en Midden-Weichselien, circa 110.000-16.000 jaar geleden), waarna het gebied sterk daalt naar het westen toe. In dit westelijke gebied komen kom- en oeverafzettingen uit het Laat-Pleistoceen (Terras van Geistingen) en het Holoceen voor. Deze en andere archeologische onderzoeken in de omgeving hebben uitgewezen dat de terrasrand en de oeverafzettingen langs de Maasgeulen geschikte bewoningslocaties waren gedurende bijna alle archeologische perioden. Binnen het gebied van het bestemmingsplan Beatrixhaven zijn met name kom- en oeverafzettingen en verlandde oude Maasgeulen goed gerepresenteerd.

Romeinse tijd

Nabij het plangebied is ook een aantal vindplaatsen uit de Romeinse tijd bekend. Aan de westkant van het plangebied ter hoogte van het bedrijf Ankersmid ten westen van het Julianakanaal bevinden zich twee Romeinse vindplaatsen, die gedeeltelijk binnen het plangebied liggen [Archis II waarnemingsnummers 37596 en 51562]. Het betreft dakpan- en aardewerkfragmenten en een zilveren munt (*denarius*). Verder bevinden zich direct ten westen van het plangebied mogelijk de resten van een Romeinse *villa*. Het gebied waar deze Romeinse nederzetting gelegen zou hebben heeft de status van AMK-terrein van 'archeologische waard' (AMK nummer 15457). Ook aan de oostkant van het plangebied zijn enige belangwekkende vondsten gedaan uit de Romeinse tijd, waaronder mogelijk de sporen van een Romeinse *villa* in het gebied van de Weerterhof [Archis II waarnemingsnummer 37617]. Daarnaast zijn bij het bovengenoemde proefsleuvenonderzoek in het gebied van de Kruisdonk goed bewaarde resten gevonden van Romeinse crematiegraven, bewoningssporen (kuilen, paalkuilen en fundering van een kelder bestaande uit Maaskeien) en van secundaire Romeinse wegen (in het Latijn, enk.: *diverticulum*, mv.: *diverticula*) bestaande uit grindpakketten met aan weerszijden parallelle bermgreppels [Archis II waarnemingsnummer 414831]. De aanwezigheid van Romeinse wegen direct ten oosten van het plangebied is ook door andere recente archeologische onderzoeken vastgesteld. De archeologische begeleiding uitgevoerd door Grontmij Nederland bv in het kader van de aanleg van de watertransportleiding IJzeren Kuilen-Julianakanaal heeft ten westen van de Meerssenerweg resten van een Romeinse weg aangetoond bestaande uit houten funderingspalen en een grindpakket, hoewel onduidelijk is of dit laatste pakket een antropogene oorsprong heeft of een natuurlijke afzetting is van

de Maas (Geraeds en Schutte 2009) [Archis II waarnemingsnummer 424378]. Het is aannemelijk dat deze weg deel uitmaakt van de zogenaamde “Via Belgica” – de Romeinse heerbaan die de Franse Kanaalkust bij Boulogne-sur-Mer verbond met de Romeinse rijksgrens (*limes*) aan de Rijn bij Keulen. De constructiewijze hangt mogelijk samen met de natte omstandigheden in dit gebied, waardoor de Romeinse weg hier goed gefundeerd moest worden. Het is zelfs mogelijk dat er een houten brugconstructie was aangelegd om de weg door dit natte gebied te leiden. Daarnaast zijn bij het proefsleuven in het plangebied P+R Maastricht Noord ook resten aangetroffen van een Romeinse weg (Hazen 2011) [Archis II vondstmeldingsnummer 416705]. Deze weg bestond uit een circa 12 meter breed grindpakket met aan weerszijden parallelle bermgreppels en bevond zich op ongeveer 40 centimeter beneden het huidige maaiveld. Houten funderingspalen ontbraken echter in dit geval. Verder is onduidelijk of deze laatste weg deel uitmaakte van de “Via Belgica” of een secundaire Romeinse weg was.

Middeleeuwen en Nieuwe tijd

Naast een aantal losse vondsten komen de meest belangwekkende archeologische resten uit de middeleeuwen en Nieuwe tijd opnieuw voor aan de oostkant van het plangebied. Zo zijn er bijvoorbeeld koperen beslag, een koperen hanger, zilveren knopen, bronzen hangers en een munt van lood gevonden aan de Mariënwaard [Archis II waarnemingsnummer 232165]. Ook hebben de onderzoeken van RAAP Archeologisch Adviesbureau bv en Archol bv in het gebied van de Kruisdonk vondsten en sporen en opgeleverd uit de middeleeuwen en Nieuwe tijd zoals aardewerk- en tegelfragmenten en een wetsteen, die bijvoorbeeld gebruikt kon worden voor het slijpen van beitels [Archis II waarnemingsnummers 409195, 414831 en 425169]. Tenslotte is tijdens de archeologische begeleiding van de watertransportleiding IJzeren Kuilen-Julianakanaal een fragment van een ijzeren zwaard uit de late middeleeuwen (14e eeuw) gevonden nabij de Romeinse weg, die bestond uit de palenfundering (Geraeds en Schutte 2009) [Archis II waarnemingsnummer 424378]. Van het zwaard waren het heft met pareerstang en een deel van de kling nog intact.

Beatrixhaven: een archeologische verwachting

Recent archeologisch onderzoek met name direct ten oosten van het plangebied heeft aangetoond dat de omgeving van de Beatrixhaven rijk is aan archeologische vindplaatsen uit het Paleolithicum tot en met de Nieuwste tijd. Ook de landschappelijke gegevens betreffende (verlande) Maasgeulen, grindbanken, oeverafzettingen en komafzettingen wijst op goede bewoningsmogelijkheden in dit gebied gedurende de meeste archeologische

perioden. Het gegeven dat de Beatrixhaven archeologisch een blinde vlek lijkt in het buitengebied van Maastricht ten noorden van Wyck en ten oosten van de Maas is daarom hoofdzakelijk te wijten aan het ontbreken van archeologische observaties en onderzoeken vóór, tijdens en na de aanleg van het bedrijven- c.q. industrieterrein in de jaren 50 van de vorige eeuw. Als gevolg kunnen belangwekkende archeologische vindplaatsen aanwezig zijn in het plangebied. In aanvulling hierop dient opgemerkt te worden dat het grootste deel van het gebied van de Beatrixhaven is opgehoogd met Maasslib en puin. Hierdoor zijn eventueel aanwezige archeologische vindplaatsen goed beschermd en waarschijnlijk ook goed geconserveerd.

7 Literatuur

Berendsen, H.J.A. 1997. *Landschappelijk Nederland*. Assen: Van Gorcum en Comp. B.V.

Berg, M.W. van den 1989. *Geomorfologische kaart van Nederland, schaal 1:50.000, Toelichting op kaartblad Genk-Sittard-Maastricht-Heerlen, 59-60-61-62*. Haarlem en Wageningen: Staring Centrum en Rijks Geologische Dienst.

Berg, M.W. van den 1989. *Geomorfologische kaart van Nederland, schaal 1:50.000. Maasterrassen en Hellingklassen. Genk-Sittard-Maastricht-Heerlen, 59-60-61-62*. Haarlem en Wageningen: Staring Centrum en Rijks Geologische Dienst.

Berg, M.W. van den, en J.A.M. ten Cate 1987. *Geomorfologische kaart van Nederland, schaal 1:50.000. Genk-Sittard-Maastricht-Heerlen, 59-60-61-62*. Haarlem en Wageningen: Staring Centrum en Rijks Geologische Dienst.

Damoiseaux, J.H. P. Haberts en T.C. Teunissen van Manen 1990. *Bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000*. Wageningen: Stichting voor Bodemkartering (Stiboka).

Dijk, X.C.C. van 2007. Project A2 te Maastricht; archeologisch vooronderzoek: een inventariserend veldonderzoek, karterende fase. *RAAP-rapport 1530*. Amsterdam: RAAP Archeologisch Adviesbureau bv.

Dijkman, W. 1992. Vondsten uit Maastricht. In: G. Bauchhenß, M. Otte en W.J.H. Willems (red.), *Spurensicherung, Archäologische Denkmalpflege in der Euregio Maas-Rhein, Mainz am Rhein (Kunst und Altertum am Rhein 136)*: 44-57.

Dijkman, W. 1989. Een vindplaats uit de IJzertijd te Maastricht-Randwijck. *Nederlandse Archeologische Rapporten 8*. Amersfoort: Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek.

Fehm, K. en P. Burggraaf 1992. De ontwikkeling van het cultuurlandschap van de Euregio Maas-Rijn van omstreeks 1250 tot heden uit oogpunt van archeologische monumentenzorg.

In: G. Bauchhenß, M. Otte en W.J.H. Willems (red.), *Spurensicherung, Archäologische Denkmalpflege in der Euregio Maas-Rhein*, Mainz am Rhein, (Kunst und Altertum am Rhein 136): 145-184.

Geraeds, J.J.G. en A.H. Schutte 2009. Archeologisch onderzoek watertransportleiding IJzeren Kuilen-Julianakanaal, gemeenten Maastricht en Meerssen. Archeologische begeleiding, aanleg watertransportleiding Julianakanaal-IJzeren Kuilen, gemeenten Maastricht en Meerssen. *Grontmij Archeologische Rapporten 609*. Roermond: Grontmij Nederland bv.

Graaf, W.-S. van de en J. de Kramer *et al.* 2005a. *Archeologisch onderzoek in de Maaswerken, inventariserend veldonderzoek Borgharen-Daalderveld, waarderende fase*. Nijmegen: Becker en Van de Graaf.

Graaf, W.-S. van de en J. de Kramer *et al.* 2005b. *Archeologisch onderzoek in de Maaswerken, inventariserend veldonderzoek Borgharen-Daalderveld, waarderende fase*. Nijmegen: Becker en Van de Graaf.

Grooth, M.E.Th. de 2008. De Vroege Prehistorie. In: P. van de Gauw (red.), *Evaluatie van het Archeologisch Onderzoek in Limburg in de Periode 1995 t/m 2006*. Maastricht.

Hamers, V. en G. Soeters 2008. *Springlevend Verleden. Beleidsnota Cultureel Erfgoed Maastricht 2007-2012*. Maastricht: Gemeente Maastricht.

Hazen, P.L.M. 2011. Sporen aan beide zijden van het spoor. Een Inventariserend Veldonderzoek in de vorm van proefsleuven te Maastricht. *ADC Rapport XXX (concept)*. Amersfoort: ADC ArcheoProjecten.

Hoevenberg, J. 2008. Evaluatie Limburg in de Romeinse Tijd. In: P. van de Gauw (red.), *Evaluatie van het Archeologisch Onderzoek in Limburg in de Periode 1995 t/m 2006*. Maastricht.

Hoof, L.G.L. van 2008. Late Prehistorie. In: P. van de Gauw (red.), *Evaluatie van het Archeologisch Onderzoek in Limburg in de Periode 1995 t/m 2006*. Maastricht.

Hulst, R.S. 1998. *Verslag van de archeologische begeleiding van graafwerkzaamheden t.b.v. bergbezinkleiding van de randvoorziening Nazareth, Kasteel Neubourgweg* (intern verslag gemeente Maastricht).

KNA 3.2: College voor de archeologische kwaliteit. *Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie, versie 3.2, mei 2010*.

Landesvermessungsamt Nordrhein Westfalen 1968. *Kartenaufnahme der Rheinlande durch Tranchot und Von Müfflung 1803-1820, kaart 73 Rekem, schaal 1:25.000*. Bonn: Landesvermessungsamt Nordrhein Westfalen.

Limburgs Geschied- en Oudheidkundig Genootschap. *Publications de la société historique et archéologique dans le Limbourg*. Maastricht. Jaargangen 1954 tot en met 1995.

Louwe Kooijmans, L.P., H. Fokkens, A. van Gijn en P.W. van den Broeke (red.) 2005. *Nederland in de Prehistorie*. Amsterdam: Bert Bakker.

Meurkens, L., E. Heunks en I.M. van Wijk (red.) 2009. Bewoning, infrastructuur en begraving van ijzertijd tot middeleeuwen in het toekomstige tracé van de A2 Passage bij Maastricht. Een Inventariserend Veld Onderzoek door middel van proefsleuven. *Archol rapport 120*. Leiden: Archol bv.

Morreau, L. J. 1979. *Bolwerk der Nederlanden. De vestingwerken van Maastricht sedert het begin van de 13e eeuw*. Maaslandse monografieën 2. Assen/Maastricht: Van Gorcum.

Nales, T., J.M.J. Willems, E.R.A. Smits, R.J.W.M. Gruben en D.M. Kwakkel, 2005. A2 passage Maastricht/Ruimte rond de A2. Inventariserend Archeologisch en Cultuurhistorisch Bureauonderzoek. *BAAC-rapport 05.195*. s-Hertogenbosch: BAAC bv.

Nationale Onderzoeksagenda Archeologie (NOaA), 2007.

Peeters, J. (red.). *Beleidskaart Archeologie – Toelichting*. Maastricht, december 2008.

Polman, S.P. en E. Rensink 2000. Project Grensmaas, deelgebied Itteren; Aanvullende Archeologische Inventarisatie (AAI Fase 2). *RAAP-rapport 456*. Amsterdam: RAAP Archeologisch Adviesbureau bv.

Quadflieg, B.I. en C.A. Visser (red.) 2008. Wetenschappelijk kader voor het archeologische onderzoek in het A2-project, gemeenten Maastricht en Meerssen. *Vestigia-rapport V410*. Amersfoort: Vestigia bv.

Ramakers, E. 2005. *Historische atlas van Maastricht. 2000 jaar aan Maas en Jeker*. Maastricht: SUN/Regionaal Historisch Centrum Limburg.

Renes, J. 1988. *De geschiedenis van het Zuidlimburgse cultuurlandschap*. Maaslandse monografieën 6. Assen/Maastricht: Van Gorcum.

Roebroeks, W. 1990. *Oermensen in Nederland: de archeologie van de oude steentijd*. Amsterdam: Meulenhoff.

Steur, G.G.L. en W. Heijink (red.) 1991 (4^e Uitgave). *Bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000. Algemene begrippen en indelingen*. Wageningen: Stichting voor Bodemkartering (Stiboka).

Stoepker, H. en J. Peeters (red.) 2005. *Archeologie in het Maasdal, kennis en kennisleemten; onderzoeksprogramma's voor deelgebieden van Maaswerken en Via Limburg; Grensmaas: Borgharen/Itteren; Rijksweg 73-Zuid: Wegvak G/H; Zandmaas: Well-Aijen, Maastricht* (intern rapport Projectteam Archeologie De Maaswerken/Via Limburg).

Stoepker, H. 2002. *Behoud en onderzoek van archeologische waarden in het Maasdal in het kader van De Maaswerken en de Via Limburg. Wetenschappelijk beleidsplan, Amersfoort* (intern rapport Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek).

Stoepker, H., E. Rensink en E. Drenth, 2004. Behoud en onderzoek van archeologische waarden in het Maasdal in het kader van de Maaswerken en de Via Limburg: resultaten van het verkennend onderzoek en wetenschappelijk beleidsplan. *Rapportage Archeologische Monumentenzorg 111*. Amersfoort: Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek.

Stoepker, H. 2006. Risicobeheersing, kennisverwerving en kwaliteitsmanagement – doelstellingen en organisatie van het inventariserend archeologisch onderzoek in de Maaswerken. In: H. Stoepker (red.) 2006. *Archeologie in de Maaswerken. Synthese en evaluatie van het inventariserend archeologisch onderzoek in de Maaswerken 1998–2005, lezingen gehouden op het Maaswerken-archeologie symposium te Maastricht op 14 oktober 2005*. Maastricht (Rijkswaterstaat – De Maaswerken): 15-37.

Stoepker, H. 2008. Evaluatie en synthese van het sinds 1995 in Limburg uitgevoerde Archeologische Onderzoek met betrekking tot de Middeleeuwen en Nieuwe Tijd In: P. van de Gauw (red.), *Evaluatie van het Archeologisch Onderzoek in Limburg in de Periode 1995 t/m 2006*. Maastricht.

Ubachs, P.J.H. en I.M.H. Evers 2005. *Historische Encyclopedie Maastricht*. Zutphen: Uitgeversmaatschappij Walburg Pers.

Vleeshouwer, J.J. en J.H. Damoiseaux 1990. *Bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000. Toelichting bij kaartblad 61-62 West en Oost Maastricht-Heerlen*. Wageningen: Stichting voor Bodemkartering (Stiboka).

Weerts, H.J.T., P. Cleveringa, J.H.J. Ebbing, F.D. de Lang en W.E. Westerhoff 2003. *De lithostratigrafische indeling van Nederland – Formaties uit het Tertiair en Kwartair*. Utrecht: TNO-NITG.

8 Lijst van afbeeldingen en foto's

Afbeeldingen en foto's:	Pagina:
Figuur 1: Luchtfoto Beatrixhaven (bron: Google Maps, luchtfoto 2005).	5
Figuur 2: Uitsnede geomorfologische kaart Alterra (bron: Archis II). In grijs bebouwde, niet gekarteerde delen.	9
Figuur 3: Actieve geulen/geulsystemen omgeving Borgharen (bron: Van de Graaf en Kramer 2005b; pagina 147, figuur 8.13).	10
Figuur 4: Reconstructie van Heugemse geul en Heugemse Overlaat (bron: WOK A2, bijlagen 3-9).	11
Figuur 5: Uitsnede bodemkaart Alterra (bron: Archis II). In grijs ongekarteerde bebouwingszone.	14
Figuur 6: Uitsnede Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN). De groene cirkels zijn archeologische vindplaatsen met 50-meter zone.	15
Figuur 7: De kaart van Visscher uit 1632 is een van de oudste kaarten waarop het plangebied is aangegeven.	19
Figuur 8: Uitsnede van kaart uit 1673.	20
Figuur 9: Uitsnede van Tranchotkaart (1803-1820).	20
Figuur 10: Topografische en Militaire kaart van het Koninkrijk der Nederlanden 1837-1844 (basis) met daaroverheen geprojecteerd in lichtblauw de huidige loop van de Maas en de kanalen en in blauw gepointileerd de Heugemse geul op basis van het onderzoek in het kader van het WOK. In donker blauw is de huidige loop van de Kanjelbeek aangegeven.	21
Figuur 11: Kadasterkaart uit 1954.	22
Figuur 12: Huidige topografie van het gebied van het bestemmingsplan Beatrixhaven.	23
Tabellen:	Pagina:
Tabel 1: Typisch bodemprofiel van poldervaaggrond, eenheid Rn95Cm.	13

Bijlage 1

Catalogus van archeologische vindplaatsen

In de catalogus zijn zowel de archeologische vindplaatsen uit het Maastrichts Gemeentelijk Archief (taakgroep Cultureel Erfgoed; WOK-code) als uit de landelijke database Archis II opgenomen (Archis II waarnemingsnummers). Voor het gebied binnen een straal van 50 meter van archeologische vindplaatsen gelden de regels zoals opgesteld voor zone A.

Archeologische vindplaatsen in het Maastrichts Gemeentelijk Archief (taakgroep Cultureel Erfgoed; WOK-code)

.....

WOK-code:	8050
Dossiernr.:	geen20
Projectcode:	07.MSTA
Archis II waarnemingsnr.:	
Toponiem:	Projectbureau A2
Coördinaten:	178.975/320.500
Jaar melding:	2007
Verwerving:	veldkartering en booronderzoek (IVO-overig)
Complex:	onbekend
Vondsten:	vuursteen, natuursteen; aardewerk
Begindatering:	Neolithicum
Einddatering:	Nieuwe tijd

.....

Archeologische vindplaatsen in de landelijke database (Archis II waarnemingsnummers)

Archis II waarnemingsnr.: 35319
Toponiem: Maas
Coördinaten: 176.300/320.400
Jaar melding: 1947
Verwerving: losse vondst
Complex: nvt
Vondsten: bronzen lanspunt/speerpunt, niethechting met 'pegholes'
Beginndatering: Midden-Bronstijd **Einddatering:** Late-Bronstijd

Archis II waarnemingsnr.: 36164
Toponiem: Kerk van de H. Martinus, Borgharen
Coördinaten: 176.250/320.850
Jaar melding: 1881
Verwerving: losse vondst
Complex: nvt
Vondsten: Romeinse dakpanfragmenten 'met andere resten'; *spolia* gebruikt bij kerk
Beginndatering: Romeinse tijd **Einddatering:** Romeinse tijd

Archis II waarnemingsnr.: 37596
Toponiem: Julianakanaal, Itteren-Borgharen
Coördinaten: 177.450/322.100
Jaar melding: 1929
Verwerving: niet-archeologische graafwerkzaamheden
Complex: onbekend
Vondsten: dakpan en aardewerkfragmenten; bronzen munt (uit Luik, jaar 1751)
Beginndatering: Romeinse tijd **Einddatering:** Nieuwe tijd

Archis II waarnemingsnr.: 37614
Toponiem: Tiendschuur
Coördinaten: 179300/319965

Jaar melding: 1965
Verwerving: niet-archeologische graafwerkzaamheden
Complex: weg (onverhard)
Vondsten: grindweg
Beginndatering: Romeinse tijd **Eindndatering:** Romeinse tijd

Archis II waarnemingsnr.: 37615
Toponiem: Tiendschuur
Coördinaten: 179300/319965
Jaar melding: 1965
Verwerving: archeologische inspectie
Complex: nvt
Vondsten: nvt
Beginndatering: nvt **Eindndatering:** nvt

Archis II waarnemingsnr.: 37617
Toponiem: Weerterhof, Meerssen
Coördinaten: 179.000/322.200
Jaar melding: onbekend
Verwerving: onbekend
Complex: nederzetting, mogelijk Romeinse *villa*-complex
Vondsten: fundering
Beginndatering: Romeinse tijd **Eindndatering:** Romeinse tijd

Archis II waarnemingsnr.: 47883
Toponiem: Bijwinkel, Itteren
Coördinaten: 177.650/322.255
Jaar melding: 1999
Verwerving: proefsleuvenonderzoek
Complex: nvt
Vondsten: aardewerkfragmenten
Beginndatering: IJzertijd **Eindndatering:** Romeinse tijd

Archis II waarnemingsnr.: 51562
Toponiem: Borgharen
Coördinaten: 177.340/321.800

Jaar melding: 2003
Verwerving: niet-archeologisch: metaal detector
Complex: nvt
Vondsten: zilveren munt (*denarius*)
Beginndatering: Romeinse tijd **Einddatering:** Romeinse tijd

Archis II waarnemingsnr.: 130551
Toponiem: Itteren
Coördinaten: 177.680/322.380
Jaar melding: 1998
Verwerving: archeologische veldkartering
Complex: nvt
Vondsten: vuurstenen afslag, gedraaid aardewerk, steen (opus caementicium)
Beginndatering: Paleolithicum **Einddatering:** Romeinse Tijd

Archis II waarnemingsnr.: 130553
Toponiem: Itteren
Coördinaten: 177.620/322.240
Jaar melding: 1998
Verwerving: archeologisch booronderzoek
Complex: nvt
Vondsten: aardewerk (handgevormd)
Beginndatering: Neolithicum **Einddatering:** IJzertijd

Archis II waarnemingsnr.: 130722
Toponiem: Op de Bos, Itteren
Coördinaten: 177.850/322.580
Jaar melding: 1998
Verwerving: archeologische (veld)kartering
Complex: nvt
Vondsten: vuurstenen afslagen, aardewerk (gedraaid)
Beginndatering: Paleolithicum **Einddatering:** late middeleeuwen

Archis II waarnemingsnr.: 130723
Toponiem: Bijwinkel, Itteren
Coördinaten: 177.790/322.490
Jaar melding: 1998
Verwerving: archeologische (veld)kartering
Complex: nvt
Vondsten: vuurstenen schrabber (verbrand)
Beginndatering: Paleolithicum **Eindndatering:** Neolithicum

Archis II waarnemingsnr.: 130724
Toponiem: Bijwinkel, Itteren
Coördinaten: 177.640/322.320
Jaar melding: 1999
Verwerving: archeologische (veld)kartering
Complex: mogelijk Romeinse villa en vuursteen vindplaats uit Neolithicum
Vondsten: vuurstenen afslagen, kernen, schrabbers, klingen, spits en brok; aardewerkfragmenten: terra sigillata, gevord/gevernist aardewerk (gedraaid), dakpan (met afdruk hondpoot), Pingsdorf geelwitbakkend; leisteen (mogelijk daklei)
Beginndatering: Paleolithicum **Eindndatering:** middeleeuwen

Archis II waarnemingsnr.: 130725
Toponiem: Itteren
Coördinaten: 177.670/322.200
Jaar melding: 1999
Verwerving: archeologisch booronderzoek
Complex: nvt
Vondsten: vuurstenen afslag; aardewerkfragmenten
Beginndatering: Paleolithicum **Eindndatering:** Romeinse tijd

Archis II waarnemingsnr.: 232062
Toponiem: Itteren
Coördinaten: 177.000/322.000
Jaar melding: 1995
Verwerving: niet-archeologische graafwerkzaamheden
Complex: nvt
Vondsten: vuurstenen bijl

Beginndatering: Neolithicum **Eindndatering:** Neolithicum

Archis II waarnemingsnr.: 232165
Toponiem: Kruisdonk, Mariënwaard
Coördinaten: 179.040/320.520
Jaar melding: 1997
Verwerving: niet-archeologisch: metaal detector
Complex: nvt
Vondsten: bronzen beslag, koper hanger (versierd), zilveren knopen, bronzen hangers, munt van lood (als *fibula* gebruikt)
Beginndatering: vroege middeleeuwen **Eindndatering:** Nieuwe tijd

Archis II waarnemingsnr.: 409195
Toponiem: Meersenerweg, Rothem
Coördinaten: 179.050/320.500
Jaar melding: 2007
Verwerving: archeologische (veld)kartering
Complex: nvt
Vondsten: vuurstenen werktuigen (afslagen, schrabbers, bijlen, klingen en kernen), aardewerkfragmenten (onder meer Elmpt, Andenne, Steengood, Brunssum-Schinveld geelwit aardewerk), tegel, dakpan (*tegula*), amfoor, pijpekop, leisteen
Beginndatering: Paleolithicum **Eindndatering:** Nieuwe tijd
Literatuur: Dijk, X.C.C. van 2007. Project A2 te Maastricht; archeologisch vooronderzoek: een inventariserend veldonderzoek, karterende fase. *RAAP-rapport* 1530. Amsterdam: RAAP Archeologisch Adviesbureau bv.

Archis II waarnemingsnr.: 409198
Toponiem: Meersenerweg, Rothem
Coördinaten: 178.800/320.700
Jaar melding: 2007
Verwerving: archeologisch booronderzoek
Complex: nvt
Vondsten: aardewerkfragmenten (gedraaid en geglazuurd), vuurstenen werktuigen, steen
Beginndatering: Paleolithicum **Eindndatering:** Nieuwe tijd

Literatuur: Dijk, X.C.C. van 2007. Project A2 te Maastricht; archeologisch vooronderzoek: een inventariserend veldonderzoek, karterende fase. *RAAP-rapport* 1530. Amsterdam: RAAP Archeologisch Adviesbureau bv.

Archis II waarnemingsnr.: 414831
Toponiem: Kruisdonk, Maastricht
Coördinaten: 179.068/320.502
Jaar melding: 2008
Verwerving: proefsleuvenonderzoek
Complex: Vindplaats 1: enkele (afval)kuilen en paalkuilen van vermoedelijk een vierpalig bijgebouw. De sporen kunnen in de Vroege en Midden-IJzertijd gedateerd worden
Vindplaats 2: 84 vuurstenen werktuigen uit Neolithicum; Romeinse weg (waarschijnlijk *diverticulum*) en vierkante fundering van kelder (gestapelde Maaskeien)
Vindplaats 3: Romeinse crematiegraven
Vindplaats 4: sporen uit 12e en 13e eeuw (volle middeleeuwen)
Vindplaats 5: Romeinse sporen bestaande uit paalkuilen, kuilen en een Romeinse weg (tweede *diverticulum*)
Vindplaats 6: *off-site* verschijnselen uit IJzertijd en vroege middeleeuwen

Vondsten: aardewerk (handgemaakt, gedraaid, *terra sigillata*, Belgisch/Gallo-Belgisch, gevernist, ruwwandig, geverfd, gebronsd, wrijfschaal, amfoor, *dolium*, Elmpt, Andenne, Proto-Steengoed, Steengoed, Pingsdorf, Kogelpot, Paffrath), vuurstenen werktuigen (schrabber, afslag, brok, kern, kling, boor, spits), klopsteen, maalsteen (tefriet/basalt), tufsteen, slijpsteen, dierlijk botmateriaal, menselijke crematieresten, glas, glazen kraal, glazen flessen, koperen munt, koperen ring, koperen *fibula*/mantelspeld, ijzeren bijl, ijzeren spijker, ijzeren mes, (on)verharde weg, greppel/sloot, paalgat/paalkuil, waterput/waterreservoir, kuil

Begindatering: Late Bronstijd **Einddatering:** Nieuwe tijd
Literatuur: Meurkens, L., E. Heunks en I.M. van Wijk (red.) 2009. *Bewoning, infrastructuur en begraving van ijzertijd tot middeleeuwen in het toekomstige tracé van de A2 Passage bij Maastricht. Een Inventariserend Veld Onderzoek door middel van proefsleuven. Archol rapport* 120. Leiden: Archol bv.

Archis II waarnemingsnr.: 424378

Toponiem: Meersenerweg, Amby
Coördinaten: 178.285/319.976
Jaar melding: 2007
Verwerving: archeologische begeleiding
Complex: Romeinse weg ("Via Belgica"), fundamentresten uit Nieuwe en Nieuwste tijd
Vondsten: houten palen (Romeinse weg), ijzeren zwaard (14e eeuw, late middeleeuwen), fundamentresten bestaande uit mergelblokken en bakstenen, aardewerkfragmenten (IJzertijd en Romeinse tijd)
Begindatering: IJzertijd **Einddatering:** Nieuwste tijd
Literatuur: Geraeds, J.J.G. en A.H. Schutte 2009. Archeologisch onderzoek watertransportleiding IJzeren Kuilen-Julianakanaal, gemeenten Maastricht en Meerssen. Archeologische begeleiding, aanleg watertransportleiding Julianakanaal-IJzerenkuilen, gemeenten Maastricht en Meerssen. *Grontmij Archeologische Rapporten 609*. Roermond: Grontmij Nederland bv.

Archis II waarnemingsnr.: 425169
Toponiem: Meersenerweg, Rothem
Coördinaten: 178.600/320.500
Jaar melding: 2007
Verwerving: archeologisch booronderzoek
Complex: nvt
Vondsten: vuursteen, handgevormd aardewerk
Begindatering: Paleolithicum **Einddatering:** IJzertijd
Literatuur: Dijk, X.C.C. van 2007. Project A2 te Maastricht; archeologisch vooronderzoek: een inventariserend veldonderzoek, karterende fase. *RAAP-rapport 1530*. Amsterdam: RAAP Archeologisch Adviesbureau bv.

**Archeologische vindplaatsen in de landelijke database (Archis II
vondstmeldingsnummers)**

.....

Archis II vondstmeldingsnr.:	416705
Toponiem:	Maastricht
Coördinaten:	178.216/320.243
Jaar melding:	2011
Verwerving:	proefsleuvenonderzoek (ADC ArcheoProjecten)
Complex:	nederzetting, vuursteenconcentratie, Romeinse weg
Vondsten:	onbekend
Begindatering:	Neolithicum
Einddatering:	Middeleeuwen

.....

Bijlage 2

Archeologische waardenkaart

Inventarisatie

Bestemmingsplan Beatrixhaven

Maart 2013

Gemeente Maastricht

Inhoudsopgave

1	Toelichting	3
1.1	Inleiding en systematiek	3

2	Algemene richtlijnen	4
2.1	Algemene richtlijnen voor onderhoud en herstel (restauratie) van dominante en kenmerkende bouwwerken alsmede voor waardevolle cultuurhistorische elementen	4

3	Inventarisatie en specifieke richtlijnen	6
3.1	Inventarisatie en specifieke richtlijnen dominante en kenmerkende bouwwerken	6
3.2	Inventarisatie en specifieke richtlijnen waardevolle cultuurhistorische elementen	8

1 Toelichting

1.1 Inleiding en systematiek

Het voorliggende deelrapport *Inventarisatie* vormt een van de onderleggers die ten doel hebben het cultureel erfgoed van Bestemmingsplan Beatrixhaven, goed gemotiveerd en gedocumenteerd, planologisch te beschermen (zie hiervoor de toelichting en de regels van dit bestemmingsplan)

Het is van belang om rekening te houden met de wettelijke verplichtingen, zoals vermeld in de wet Ruimtelijke Ordening en zoals vastgesteld door jurisprudentie. De voornaamste bepaling hierbij is de verplichting om iedere beslissing of aanbeveling goed te motiveren.

Het deelrapport *Inventarisatie* is van belang bij de beoordeling van de omgevingsvergunning met de activiteit bouwen, slopen en/of aanleggen en bij de ontwikkeling van bouwplannen.

2 Algemene richtlijnen

2.1 Algemene richtlijnen voor onderhoud, restauratie, wijziging en herbestemming van dominante en kenmerkende bouwwerken alsmede voor waardevolle cultuurhistorische elementen

De algemene uitgangspunten voor werkzaamheden aan cultuurhistorisch erfgoed zijn hieronder weergegeven. Of het nu een restauratie betreft, het aanpassen aan de huidige gebruikseisen of een herontwikkeling ten behoeve van toekomstig ander gebruik, de uitgangspunten welke hieronder staan beschreven moeten altijd een leidende rol spelen in het denkproces van omgang met cultureel erfgoed. Indien met gemotiveerde redenen voor vernieuwing en herontwikkeling wordt gekozen, dient dit eveneens te gebeuren vanuit deze cultuurhistorische randvoorwaarden.

Behoud gaat voor vernieuwen

Historische constructies, structuren en bouwmaterialen geven een pand belangrijke monumentale en historische waarde. Door de aanwezigheid hiervan is de geschiedenis en ontwikkeling van het monument afleesbaar. Vervangen of wijzigen van de bestaande constructies, structuren, materialen, details en indien van toepassing waardevolle interieuronderdelen gaan ten koste van de bouw- en cultuurhistorische waarde. Daarom dienen deze waarden gerespecteerd te worden.

Behoud door zorgvuldig ontwikkelen en vernieuwen

Toevoegingen dienen tot stand te komen op, in of bij de minst kwetsbare plekken van het beschermde pand. Een eigentijds ontwerp heeft hierbij de voorkeur, waarbij moderne materialen mogelijk zijn, mits passend bij de bestaande textuur en het kleurengamma. Dergelijke ingrepen dienen zorgvuldig te worden afgewogen en terughoudend worden vormgegeven.

Veranderingen of toevoegingen dienen bij voorkeur reversibel te zijn. Dit wil zeggen dat deze ooit weer ongedaan gemaakt kunnen worden zonder de monumentale waarden aan te tasten. De toe te passen technieken mogen geen mechanische, fysische of chemische schade toebrengen aan een monument.

Structuren eerbiedigen

Externe hoofdstructuren moeten gerespecteerd worden; dit geldt voor de voor- en achtergevelrooilijnen en de herkenbaarheid van bouwvolumes, zoals achterhuizen, schuren, koetshuizen en tuinhuisen.

Ook de interne structuur dient zoveel mogelijk in tact te blijven. Ingrepen in de structuur dienen te gebeuren met de grootst mogelijke zorgvuldigheid, waarbij optimaal aansluiting gezocht wordt bij het oorspronkelijke concept. Ingrepen moeten zodanig uitgevoerd worden, dat de oorspronkelijke structuur herkenbaar blijft.

Respect voor historisch materiaal

Alvorens tot vervanging van historisch materiaal over te gaan moet eerst onderzocht worden of bij het bestaande materiaal in slechte staat technisch herstel mogelijk is. Bij noodzakelijke vervanging van historisch materiaal wordt tot op detailniveau uitgegaan van gelijksoortig materiaalgebruik conform bestaande toestand. Indien dit niet mogelijk blijkt dient aansluiting gezocht te worden bij de historische materialen en substanties.

Respect voor authenticiteit

Bij restauratie moet men de historische gelaagdheid en de afleesbaarheid van het verleden in vormgeving, constructie en materiaalgebruik respecteren. Het transformatieproces, door verandering van het gebruik of functie, dat een gebouw door de tijd heen ondergaat, heeft historische waarde. Een monument ontleent ondermeer zijn waarde aan de bouwgeschiedenis.

Indien het oorspronkelijke materiaal reeds volledig verloren is gegaan wordt niet gepleit voor reconstructie, maar voor een eigentijds ontwerp zodat de geschiedenis in afleesbaar blijft.

Respect voor details

De kwaliteit van een monument wordt vaak bepaald door de aanwezigheid van historische bouwdetails. De oorspronkelijke detaillering in de vorm van voegwerk, gevelafwerking, decoraties, metselpatronen, roedeverdelingen in vensters, et cetera dient optimaal gerespecteerd te worden. Indien er sprake is van eigentijdse interventies, dient de detaillering qua maat en schaal in overeenstemming te zijn met het historische karakter van het pand.

Afweging bij sloop

Indien in uitzonderlijke gevallen ondanks de monumentale waarden toch sprake is van een afweging tot gehele of gedeeltelijke sloop van een rijksmonument of een gemeentelijk monument in het Maastrichts Planologisch Erfgoed (MPE) dient een zorgvuldige belangenafweging plaats te vinden.

Dit wil zeggen dat bij de planvorming het volgende vereist is:

- een gefundeerde onderbouwing dat behoud niet mogelijk is (technisch en ruimtelijk).
- documentatie van de te slopen onderdelen in de vorm van een bouwhistorische rapportage met fotomateriaal en opmetingstekeningen.

Archeologische toets bij graafwerkzaamheden

Indien er graafwerkzaamheden plaatsvinden dieper dan 40 cm is een toets, of een nader archeologisch onderzoek uitgevoerd moet worden, verplicht indien:

- de ingreep gelegen is binnen een straal van 50 meter van een bekende vindplaats of historisch relict, omdat hierbinnen de kans groot is aanvullende informatie hierover aan te treffen (archeologische zone A)
- de ingreep gelegen is binnen de eerste stadsmuur (de zero-tolerance-zone ofwel archeologische zone A).
- De ingreep gelegen is binnen:
 - de eerste en tweede stadsmuur of binnen een historische dorpskern en een omvang heeft van minimaal 250 m² (archeologische zone B)
 - het buitengebied en een omvang heeft van minimaal 2500 m² (archeologische zone C)

Gebrekenrapport, bouwtechnisch rapport en/of cultuurhistorisch rapport (met bouwhistorisch onderzoek)

Indien de bouwkundige en/of monumentale kwaliteit van het object vooraf niet bekend is, kan het zijn dat bij de planbeoordeling een onderbouwing hiervan wordt vereist. Voor meer informatie hierover wordt verwezen naar de indieningvereisten van de vergunning en de planregels van het bestemmingsplan.

Zorgvuldigheid tijdens uitvoering werkzaamheden

Historisch waardevolle elementen moeten tijdens restauratie- en verbouwwerkzaamheden afdoende beschermd worden tegen beschadigingen.

Indien tijdens de uitvoering van vergunde werkzaamheden historische onderdelen (zowel wanneer dit archeologische elementen als bouwhistorische elementen betreft) te voorschijn komen waarvan het bestaan voordien niet bekend was, is de vergunninghouder verplicht dit te melden bij de gemeente Maastricht.

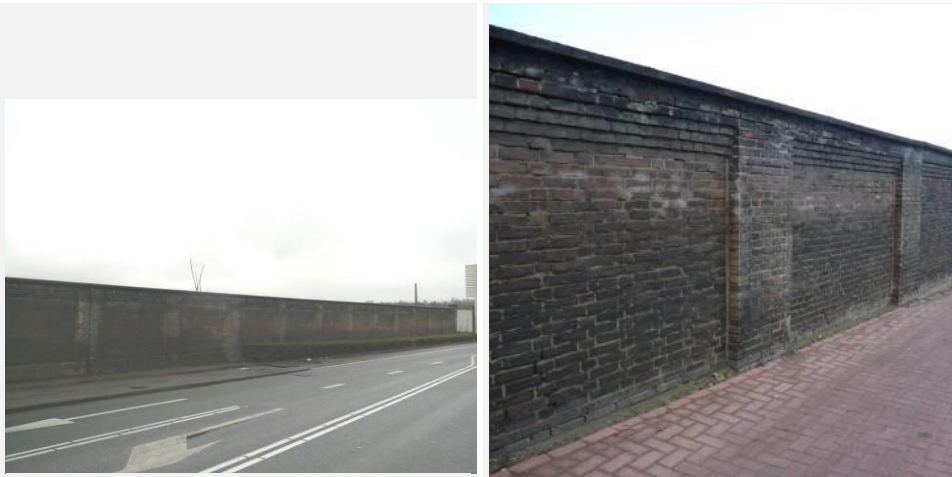
3 Inventarisatie en specifieke richtlijnen

3.1 Inventarisatie en specifieke richtlijnen dominante en kenmerkende bouwwerken

LOCATIE	Borgharenweg Ong. 6222 AA Maastricht
GEGEVENS	Fabrieksschoorsteen vml. Zinkwitfabriek
STATUS	Dominant bouwwerk
	 <p><i>Borgharenweg: fabrieksschoorsteen vml. Zinkwitfabriek</i></p>
OMSCHRIJVING	<p>Inleiding</p> <p>Schoorsteen van de voormalige Maastrichtse Zinkwit Maatschappij (M.Z.M.), gelegen op het voormalige, zogeheten Zinkwitterrein aan de Borgharenweg te Maastricht-Limmel. De fabriek en alle fabrieksgebouwen zijn reeds verdwenen. De schoorsteen is gebouwd in de jaren vijftig van de 20e eeuw.</p> <p>In Maastricht had de M.Z.M. twee aan elkaar grenzende vestigingen, gescheiden door een opslagterrein. De oudste vestiging -gelegen aan de Fransiscus Romanusweg- werd in de Tweede Wereldoorlog onherstelbaar beschadigd. Daarop werd besloten de machinerieën over te brengen naar Eijsden en naar een in 1931 in gebruik genomen tweede terrein, gelegen aan de Borgharenweg, even ten westen van Limmel. Op deze locatie werd hoofdzakelijk zwavelzuur geproduceerd, en vanaf 1953 ook cadmium. De onderhavige schouw is voor dit doeleinde gebouwd.</p> <p>Beschrijving</p> <p>Zeer grote schoorsteen, opgetrokken in rode baksteen met metselwerk in koppen verband. Het basement van de schoorsteen is éénsteens uitkragen ten opzichte van het smal toelopende rookkanaal. Het basement heeft een ovenuitbouw met daarin een opening. Het rookkanaal wordt boven in omvat door twee ijzeren banden.</p>
WAARDERING	Het object is van cultuurhistorische waarde als herinnering aan het industriële verleden van Maastricht en aan de verdwenen zinkwitfabriek, die een belangrijke bijdrage leverden aan de Maastrichtse industrieën. De schoorsteen van de Zinkwitfabriek is van

	<p>belang voor de gemeentelijke monumentenlijst. Het heeft cultuurhistorische waarde omdat het een voorbeeld is van de industriële ontwikkeling van Maastricht in de twintigste eeuw en is een voorbeeld van de typologische ontwikkeling van fabrieksschoorstenen. De schoorsteen heeft architectuurhistorische waarde vanwege het schoon metselwerk in koppenverband. Tenslotte is de schoorsteen redelijk gaaf bewaard gebleven.</p>
<p>RICHTLIJNEN</p>	<p>Algemeen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Voor de algemene richtlijnen voor dominante en kenmerkende bouwwerken, alsmede de waardevolle cultuurhistorische elementen, zie paragraaf 2.1 van dit rapport. <p>Objectgericht:</p> <ul style="list-style-type: none"> • De schoorsteen zou weer van een bliksemafleider voorzien moeten worden. • De graffiti aan de voet van de schoorsteen voorzichtig laten verwijderen

3.2 Inventarisatie en specifieke richtlijnen waardevolle cultuurhistorische elementen

LOCATIE	Willem-Alexanderweg Maastricht
GEGEVENS	Muur van het voormalige industrieterrein De Beck
STATUS	Waardevol cultuurhistorisch element
	 <p><i>De muur aan de Willem-Alexanderweg</i> <i>Detail van de muur aan de Willem-Alexanderweg</i></p>
OMSCHRIJVING	<p>Objectbeschrijving:</p> <p>Muur rondom het voormalige industrieterrein 'De Beck' in Limmel. Op het terrein, dat vanaf 1890 werd bebouwd, verrezen onder andere een aardewerkfabriek van de Sphinx en een zinkwitfabriek. De muur betreft aan de oost- en zuidzijde een oorspronkelijke afscheiding (ca.1890-1900), die aan de westzijde en de zuidwesthoek in de loop van de twintigste eeuw in verschillende fasen is vernieuwd en aangevuld. De muur is opgetrokken in mangaanbruine baksteen in een Noors verband. Aan de zijde van de Willem-Alexanderweg heeft de muur een gemetselde plint, met daarop gemetselde steunberen. Het metselwerk boven de terugliggende vlakken kraagt uit tot het hetzelfde muurvlak als de steunberen bereikt. De muur is afgedekt met een betonnen afdekking. Aan de binnenzijde is de plint aan de onderzijde gecementeerd.</p>
WAARDERING	<p>Het object is van cultuurhistorische waarde als herinnering aan het industriële verleden van Maastricht en aan de verdwenen aardewerkfabriek van Sphinx en de zinkwitfabriek, die een belangrijke bijdrage leverden aan de Maastrichtse industrieën.</p>
RICHTLIJNEN	<p>Algemeen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Voor de algemene richtlijnen voor dominante en kenmerkende bouwwerken, alsmede de waardevolle cultuurhistorische elementen, zie paragraaf 2.1 van dit rapport. <p>Objectgericht:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Op sommige plekken de kalkmortel verdwenen. Het is wenselijk deze te herstellen met een overeenkomstige mortelsoort en voegtype.